

059₁₉₁₂

h-28

109

ms 1

37427

06 JUN 2009

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ

ՏԱՐԵՑՈՅՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Առաջին Տարի

1917

Փ Ա Ր Ի Զ

ՏՊԱԳՐ. Կ. Յ. ՆԵՐՍԷՍ

059
Ք-ՉՑ

ԿՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՄԵՍԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԱՐԵՅՈՅՑ

ՎՏԱՐԱՆԴԻ ՀԱՅՈՒՆ ՓՈՒՐ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԸ

1917

Փ Ա Ր Ի Զ
ՏՊԱՐԱՆ Կ. Յ. ՆԵՐՍԷՍ

ՍԻՆ ԶԹԸ

ՊԱՏԱՍԻԱՆԱՏԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅՍՈՐ ԶԿԱՅ ՀԱՅ մը որ իր ընտանիքէն կամ սիրելիներէն մէկը կամ բոլորը միասին կորուսած ըլլայ: Թիմուրլէնկի գերեզմանի որդերէն ծնած **Յամէրս** Թուրքը, պատուաստուած բիւզանդական խորամանկութեամբ, իրեն պաշտպան ու աջակից ունելով արիւնարբու Մեծ-Աւագակապեա Քայգէրը, անգէն ու

անպաշտպան ժողովուրդի մը գլխուն չարիք չի մնաց որ չի հասցներ, զորս երբեք արձանագրած ըլլայ պատմութիւնը — պատմական ցեղի մը բնաջնջումը — : Վամբիւր սակայն չպիտի կրնայ հասնիլ իր վերջնական նպատակին, եթէ մենք հայերս գիտնանք զործել, **սիրեցն Հայ Պատիւը** և մեր անհատական շահն ու ետը փնտռեք Ազգին շահուն, Ազգին ԵՍին մէջ, չէ որ անհերքելիօրէն ապացուցուած է՝ « **Մէկը ամէնքի համար, ամէնը Մէկի համար** » :

Երբեմն բարեկեցիկ ընտանիքներ, զրկուած կեանքի ամենատարրական միջոցներէն, մերկ, անօթի-ծարաւ, հայրենի առնէ տեղէ փոստուած, աստանդական անապատներու մէջ, դեռ կը հալածուին, տակաւին մէկ տեղէն միւսը կը քշուին այդ կմախացած շարքերը...: Ու ինչպէս անտարբեր մնալ կատարուած այս գազանութեանց հանդէս, ինչպէս օրը քանի մը անգամ չանդրադառնալ այս եղելութիւններուն վրայ:

— Հայեր, ինչ ընենք... կը հարցնենք իրարու: Իւրաքանչիւր պարտաճանաչ ու պատուախնդիր հայ,

իր մէջ կը գտնէ այս «ինչ ընենք»ի պատասխանը, որ և է ցուցմունք կամ թելադրութիւն աւելորդ ու անբնական է: Յաճախ կը պատահինք դառնացած ազգայնոց որ այս չարիքներու պատճառը կը վերագրեն միայն յեղափոխականներուն ու անոնց յախուռն գործունէութեան: Ինչո՞ւ այս անարդար դատաստանը, ինչո՞ւ այս միակողմանի դատապարտութիւնը: Յեղափոխութիւնը ամբաստանել և անոր հասցէին նախատինք տեղալը կը նշանակէ պատմութեան անտեղեակ լինելով՝ չի ծանչնալ Տաճկին վատթարագոյն կառավարութիւնը և միւս ցեղերու մասին իր բնաջնջման քաղաքականութիւնը, նա որ իր գոյութեան օրէն ի վերջանացած է ըլլալ քաղաքակրթութեան թշնամին, մարդկութեան կեղտը... յերեցէք անմահ Վիքթոր-Հիւօի խօսքը՝ « **Թիւրքն անցան այդ տեղէն . . .** »:

Մեր նպատակը է յեղափոխականները չքմեղել, անոնք ունեցան իրենց սխալներն ու թերութիւնները, ինչպէս կ'ունենայ որևէ քաղաքագէտ կամ զինուորական հրամանատար: Եւրոպական ներկայ աշխարհաստան պատերազմը շատ թարմ օրինակներ տուաւ:

«Բարի Թուրքերու» եղական յատկութիւնները թուելու համար հեռուն երթալու պէտք չկայ, 70-ական թուերին Ռուս-թիւրք պատերազմին ատեն միթէ յեղափոխութիւն կար որ տասնեակ հազարներով հայեր կոտորուեցան, ընդարձակ ու բարդուած գաւառներ քարուքանդ եղան: Դեռ երէկ էր, տաճկական սահմանադրութեան վերահաստատման օրերուն, երբ Պոլսոյ մէջ կամ այլ ուր այդ «**Հարիւրէնի-Վառառնէրը**» Հայերը Թուրքիոյ ազատարար հռչակելով՝ եղբայրօրէն կը համբուրուէին — յուզայական համբոյր — և միւս կողմէն Ատանան ու կիլիկիան ուրիշ վայրեր հուրի սուրի կը մատնէին... Մուսանք այս բոլորը, ներեցիք իրենց գործած ոճիրներն ու սրբապղծումները, վեհանձնօրէն...

Բայց ինչո՞ւ չենք ուզեր խոստովանիլ մեր ամենամեծ,

անբաւելի յանցանքը — մեր անտարբերութիւնը — աւանդ, ազգային սա սրբազան աւանդութեան չենք ուզած լսել. « Թուրքին հետ եղբայրացիր, փաշար ձեռքէդ մի ձգեր » : Մենք չըրինք ինչ որ պէտք էր կեանքերնիս, պատիւնիս փրկելու. բնաւ չի խորհեցանք փրկարար միջոցներու վրայ, անգլին ժամանակները քննադով անցուցլինք, գործելէ աւելի խօսքի նուիրուելով՝ օտարներու օգնութեանը սպասեցլինք որ դան մեզ փրկեն:

Գլրքի աէր ծանօթ անձ մը 1895ի Ահնայ կոտորածին վրայ խօսած պահուն, արտասուածքը աչքերով կ'ըսէր. « Եթէ ինքնապաշտպանութեան համար բաւականի զէնք ունենայլինք, այնպէս ստակախօրէն չէլինք տուիր: Զէնք գնելու համար զիմեցի հարուստ ժամկուշեանին, գումար մը խնդրելու, տես ինչ պատասխանեց ինձի:

— Եղբայր, զիտես որ ես բողբջական եմ, սուտ չեմ խօսիր, երբ կառավարութիւնը հարցնէ ինձի, պէտք է որ շխտակը պատասխանեմ, հետեւաբար ինքնապաշտպանութեան համար զէնքի գրամ չեմ կրնար տալ:

— Ընդ, ըսի իրեն, նորէն սուտ մի խօսիր, ես կը բերեմ քեզի ազամանդակու մատանի մը, մի' սակարկեր, եթէ վինը 20 սակի կ'արժէ, դուն 100 տար. ահա գեղեցիկ առուտուր մը որ թէ դու չես տներ և թէ ժողովուրդը զէնք կ'ունենայ:

— Ո՛հ, ո՛չ, զէնքի գրամ չեմ կրնար տալ:

— Չուշացաւ աղէտը, քանի մ'ամիս յետոյ կառավարութիւնը մեր վրայ թափեց զինուոր և խուժան, զբաւած զիրբերնուս մէջ քիչ զէնք ունէլինք, արդէն մեծ մասը ազաները յանձնած էին կառավարչին: Ժամկուշեան տուրակով շալկած ոսկին կը ցրուէր թուրքերուն վրայ, ջանադով իր կեանքը փրկել, բացց ի գուր: Խուժանը կ'ունար. « Նախ հողիդ, դանձերդ մերն են արդէն »: Ժլաս հարուստը կը լողար իր արեան մէջ: Ամիսներ յետոյ տեսայ անոր թշուառացած այրին որ իրենց տան աւերակներէն ամ.

խացած փայտի կտորներ կը հաւաքէր:

Հայ ժողովուրդը շատ անգամ երգեց իր սլատոնական սէրը՝ « Կեցցէ Զէյթուն, ապրի Սասուն, այս երկու մեծ սեւ լեռները պիտ' ազատեն Հայը լուծէն »: Այն, այդ երկու սրբազան լեռները հայկական ազատագրութեան մէջ իրենց մեծ, շնտ կարեւոր դերը պիտի ունենայլին, եթէ Հայը ձանձնար իր պարտականութիւնը, եթէ Հայը ուզեր սիրել իր ազատութիւնը: Թող նիւթականը տալինք միայն, ապահովէլինք իրենց գոյութիւնը, Զէյթուն ու Սասուն այդ անդուգական քաջարկները շնտ լաւ գիտէլին իրենց ընդիրքը: Առաջինը Կիլիկիոյ՝ երկրորդը Մեծ-Հայաստանի սրբին մէջ, լուսի պիտի կատարլին ինչ որ անհրաժեշտ էր. երկուքն ալ առիւծի կորիսներ. բացց հացի ու զԱճԻ պակասը միջոց չի տուաւ իրենց երկար զիմանալու: Թուրքը երբ իմացաւ մեր անգէն ըլլալը, սյժ առաւ իր գազանութեանց մէջ. իսկ երբ հակառակը տեսնէր, գաշինքով ու մերժօրէն կը վարուէր նոյնիակ տկար կէտերու մէջ, հաղար ափսոս որ չունեցանք Հայ Ալեքսի մը: Հայ ժողովուրդը մեծ մասով զէջ վերաբերուած է զէպի զէնքը, զայն անուանելով վնասակար, **աւսանացի գործիք**. իսկ զայն կրելը անաւտուրեր: Տաւրոսի ստորոտը՝ զիւղաքաղաքի մը մէջ, դեռահաս պատանիներս սկսած էլինք հրացանաձգութեան փորձեր ընել, որուն պահանջը հրամայողական էր գարձեր. մեր զրացի քուրդը միշտ զինավառուած՝ ուսէն անպակաս էր հրացանը, մէջքէն՝ սուրը: Քուրդերու հետ վարժութիւն ձեռք բերլինք և նշանաուութեան մէջ ալ յաճախ յաջողութիւն, զայս տեսնելով քուրդերը՝ գարմացած իրարու կ'ըսէին. « Լաօ, լաձէ ֆլայէ » — Տօ, հայ տղաք է... Մինչդեռ թաղին ջոճերը սրանեղած որ մենք ալ մեր ուսերու վրայ կը կրենք հրացանը՝ այդ մահատու-փրկարար գործիքը, սրանեղած կը արանջէլին. « Օր մը իրար պիտի զարնեն, մեր տղաքը սրիկաներու կը նմանլին, թուֆէնկը

ձեռքերնուն անպակաս է: Բայց իրենց այս նախատիրքը շուտով գովեստի փոխուեցաւ: Կարնոյ գերեզմանատան ցոյցէն քանի մը օր վերջ, շուկներ սկսան թէ Տաճկները պիտի յարձակէին Հայոց վրայ: Աղաները սրտապնդուած կ'ըսէին իրարու. « Ո՛հ, մենք չենք վախնար, մեր սղաքը բոլորն ալ վրնուած են, անոնք քաջ են, պէտք ո՛յժ տալ իրենց: »

Սակայն այսօր, մեր բոլոր դժբախտութիւններէն յետոյ ալ, միւսեւոյն պարտականութիւններն են որ կը ծանրանան մեր վրայ, ինքնապաշտպանութեան պէտքը, մնացածը փրկելու ամենանուիրական գործը. ու ստոր համար, ինչ-պէս նաեւ քանդուող հայրենիքը վերականգնելու ու վերանորոգելու համար, Սրբազան Միութիւնը պիտի ըլլայ մեր նշանաբանը, իւրաքանչիւր հայ իր կարողացածէն իսկ աւելին ընելու պարտականութանը մէջ կը գտնուի... Մեր Ապագային յաջողութիւնը կախում ունի միայն մեր այժմու գործերակերպէն: Մենք մեղի օգնենք, որպէս զի մեր պաշտպան Գաշնակից պետութիւնները գնահատելով մեր ջանքերը. պաշտպանեն մեր դատն աւ իրաւունքները: Անդլիսայի մեծ անձնաւորութիւն մը շատ իրաւամբ կը յայտարարէր թէ « Ամէն ազգ իրեն արժանի կառավարութիւնը պիտի ունենայ »:

Ու յետոյ, ամօթ է միթէ որ այսքան աւերումէ վերջ, մեր անհաշտ ատելութիւնն ունենանք մեր դարաւոր դահիճներուն հանդէպ, ատելութիւն մը որ մեր վահանն ու զէնքը ըլլայ և պաշտպանէ զմեզ թունաւոր եղբայրացումներու դէմ. քանի քանի անգամներ փորձեցինք ներել ու մոռնալ, ան մեր դահիճը մոռցնու երբէք իր ծրագիրը: Լսենք այրած սրտի մը՝ Ա. Ահարոնեանի Ս. Եւզղին

... Այսօր չարիքի թէ մոռանան մեր որդիք,
 Թող որջ աշխարհ Հային կարգայ Եախաթիմ...

Տ. ԳԵՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Իր 16 տարեկան հասակին Երուսաղէմ՝ երթալով՝ հոն երկու տարի կը ծառայէ իբր զպլր. սպա Դերջանի մէջ երկու տարի ալ ուսուցչի պաշտօն կը վարէ: 1873ին՝ Աւագ-սարկաւագ՝ և 75ին ալ քահանայ կը ձեռնադրուի: 78 ին Պատրիարքարանի կողմէն կ'ուղարկուի Ռումանիա, ուր Խորէն Արք. Նարպէշի ձեռքով կ'ընդունի ծայրագունութիւն Յօքշանի եկեղեցւոյն մէջ: Հաջւե 4-5 տարուայ ձեռնադրեալ՝ Ռումանիոյ հովութեան միջոցին, Գէորգ Գ. Հայրապետէն կը վարձատրուի լանջախառով և կոնդակով: Ռումանիայէ վերադառնալով՝ 1883ին քարոզիչ կը կարգուի ի Սամաթիա և 1887ին կը վարէ Պատրիարքական փոխանորդի պաշտօնը, այս միջոցներուն եւս վարձատրուելով Տ. Տ. Մակար կաթողիկոսէ լանջախառով և կոնդակով: 1889ի վերջերը Կարլին կ'ուղարկուի առաջնորդական պաշտօնով, որ կը շարունակէ մինչեւ 1890ի ամրան ցոյցը, ընդհակոցութեամբ կը փոխադրուի Կարնէն Պոլիս: 1891ին դարձեալ Պատ. փոխանորդ. սպա Եգիպտոսի հայոց առաջնորդութրան պաշտօնին կը կոչուի, որ կը շարունակէ 5 տարիներ:

1898ին Վեհ. Հայրիկին շնորհացն արժանանալով, Եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Եւր. Հայոց վրայ, որ 19 տարիէ ի վեր հայրական հոգածութեամբ կը հովուէ իր ժողովուրդը: Արդի Վեհ. Հայրապետը գնահատելով Տ. Գէորգ Սրբազանի 42 ամեայ բարուք ծառայութիւնը, Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանին բարձրացուց զինք:

ԳԵՐ. ԳԷՈՐԳ. ՍՐԲԵՊ. ԻԽԹԻՎՃԵԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԳ ԵՆՐՈՊՍՅԻ ՀԱՅՈՑ

Տ. ՎՌՍՄԵՍՊՈՒՆ ԱԽԱԳ-ԻՍՆՍՍԵ
Հոգ. Հովիւ Հայոց Փարիզի

Տ. ՎՈՒՄՇԱՊՈՒՇ ԱՒԱԳ-ՔԱՅԱՆԱՅ ՔԻՊԱՐԵԱՆ

Տ. Վումշապուհ Աւագ-Քահանայ Քիպարեան, կը պատկանի Արջուկեանց յայտնի գերդաստանին, ճնամ է Փոքր-Հայքի Մարաղ Նիկոպոլիս (Ճապին-Քարահիսար) քաղաքը, 1855 Նոյ. 11ին և մկրտուած Նաղարէթ անունով: Իր ուսումն առած է տեղւոյն Ս. Փրկչեան վարժարանին մէջ, ուր 1872-73 ծառայած է իբր ուսուցիչ. ապա 2 ½ տարի պաշտօնավարած Չըլտըրի արուարձանին Վահանեան վարժարանը: 19 տարեկան, 1874ին, ուրար ստացած է Պելլոլիւ Աբրահամ Արքեպիսկոպոսէ: 76-86 անընդհատ պաշտօնավարելով քաղաքին Մուշեղեան երկսեռ վարժարանը՝ իբր օգնական ուսուցիչ:

1884ին քաղաքին մայր եկեղեցւոյն մէջ աւագ-տարգաւազ կը ձեռնադրուի նոյն Աբրահամ Արք.էն: 88ի հրդեհը մ'սխրակցոյի կը վերածէր քաղաքը, Նաղարէթ սարկաւազ կ'երթայ Պոլիս և Զմիւռնիա, արդիւնաւից հանգանակութենէ մը յետոյ կը վերադառնայ մեղմելու իր ցեղին կրած ահապին տառապանքները: 88 Նոյ. 20ին քահանայական օծման կ'արժանանայ ի Սեբաստիա՝ Ս. Նշան Տաճարին մէջ. երեք ամիս հազիւ անցած աւագ-երեց կը կարգուի հայրենաքաղաքին մայր եկեղեցիին, զոր կը տեսէ 3 ½ տարի, կատարեալ քաղցրութեամբ և քահանայական դասու եղբայրական միաբանութեամբ:

1891 Օգոստոսին դարձեալ կը հրդեհուի քաղաքը, կրկին թուրքերու ձեռքով քանդի կ'ուզէին որ Հայութիւնը բնաւ չապտուի զժբաղրութենէ, միշտ թշուառ ու տառապալի կեանք վարէ: Հայր Վումշապուհ իր ժողովրդին նուիրուած որպէս հովիւ քաջ, իր վրայ հրաւիրած էր զժպիհ կառավարութեան ոյճը, ճարահատ, այս հետապնդումներէն կը մեկնի Սեբաստիա, ուր կը մնայ մէկ տարի, լիուրի վայելելով տեղւոյն ազգայնոց սէրն ու վստահութիւնը:

92 Նոյեմբերին կը ժամանէ Պոլիս, Սամաթիոյ, Ղարաթիոյ և Գարակէօմրիկի եկեղեցիներու մէջ՝ Ղարեղ-Գերեբէր համայնքին ուշադրութեան աւարկան կը դառնայ: Երեք ամիս յետոյ՝ բարեկիշատակ Արիկ Ունձեանէ կը հրաւիրուի Գատըղիւլի եկեղեցին, նոյն Ղարեղ-Գերեբէրի հանգամանքով: Հարուստ ու աղքատ, երջանիկ ու զժբաղղ, պանդուխտ և աշխատաւոր միշտ մխիթարութիւն ու սիրտանք գտնելով իրմէ, անոր շուրջը կ'ստեղծուի մեծ համակրանք: Պատրիարքարանէն կը պահանջեն մնալուն քահանայ ու ունենալ Ղարեղ Տէր-Հայրը, որ կը կատարուի իսկայն իրենց փառքէ: Մեքլիսեղեկ Արքեպոս. նաեւ իրեն կը յանձնէ Արամեան երկսեռ և ուրիշ երեք մօտակայ թաղային վարժարաններու կրօնի և բարոյագիտութեան դասերը, որ կը վարէ վեց տարի անընդհատ, քահանայական և ուսուցչական պաշտօններով:

98ի վերջերը Պատրիարքարանի որոշումով Խապիւղի Գալֆայեան Որբանոցին այցելու կրօնուսոյց կը կարգուի, որ կը տեսէ 1 տարի: 99 ղեկաւ. 5ին կ'ուղարկուի Փարիզ, Հոգ. Հովուի պաշտօնով և ահա արդէն 18 տարիէ ի վեր հայրաբար և անձանձիր կը հովուէ Փարիզահայ գաղութը, խորապէս յարգուելով ու սիրուելով նաև օտարներէն:

Եւրոպայի առաջնորդ Տ. Գէորգ սրբազան, Հայոց երջանկաշիշատակ Հայրիկին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Վումշապուհ հօր գործունէութեան վրայ: Հայրիկ կը փութայ քահանայական լանջախառով և աւագութեան տիտղոսով պատուել մեր ոյրելի Հոգ. Հովիւր:

Սրբազան Առաջնորդը նոյնպէս իրաւասութիւն կուտայ կրելու Ճարկեայ փիլիմն, որոնց արժանի էր իրաւամբ:

Ջ Ա Ր Դ Ը

...Կուգան ցիները հեռաւոր լեռներէ,
 Եւ անգղերն հոտառու
 Կուգան իրենց ձագերուն կեր տանիլ մեզ,
 Հայ դիակի մ'աչքին կրտուց մըլսելու
 Կ'հասնի Արծիւն այն հըսկայ
 Կ'թի Արծիւն այն որ գուցէ օր մ'ամուգէն
 Վեհածողովը Պիղմարքեան կը հըսկէր.
 Ծուներն ուրախ պոչերով
 Բակերէ զուրս դիակէ դի կը յածին,
 Եւ ծոյլ լեզուով մը կը լիզեն արիւններն
 Մերթ կասկածոտ կենալով
 Կիսամեռի մ'աչքերուն
 Յանկարծական բացումէն:
 ...Յետոյ կուգան Մայրերը սղջ մընացած
 Ու ողջ հարսներն ու բոլոր
 Մեր ողջ քոյրերը խելայեղ կանչերով:
 Նոճիներուն մէջէն խումբն հէզ կը վաղէ,
 Արձակ կուրծքով ու բոպիկ
 Դէպ մեռելներն յօշոտուած՝
 Որոնց արեան տարբեր հոտն
 Ըստ սէրերու տարբերութեան կը կանչէ
 Զիրենք այն մեծ Զայլին՝ որուն վըրայ դեռ
 Ապագաներ պիտ' շայլեն:
 Ամէնն իրենց մեռելներն հոն կը գըտնեն,
 Կ'իշնան իրենց մեռելին քով ծընրաղիւր
 Եւ լաչակներն ու կըրկնոցներն ըսպիտակ
 Զարթնող սուրբի մ'պատանքին պէս ետ նետած,
 Մերկ ծոցերով, աղաղակով, ողբանքով
 Ծունկերն իրենց կը ճեճեն,
 Կը փեթըռտեն մագերինն,
 Իրենց կուրծքէն կը յայթքի բառ մը սխտով
 — Անէճք... ու սեւ շիրիմներուն մէջ խալած

Բոլոր ոսկրերն իրարու դէմ կը ջարդեն.
 — Անէճք... ու թնւրք մայրերուն մութ ծոցին մէջ
 Կաթը կ'ըլլայ սընդիկ կամ խիւս եղիճի.
 — Անէճք... ու վերն, ելլտըղ-Քէօշլի երդին վրայ
 Բու մը հըսկայ կը զընէ բոյնն իր հըսկայ:

Լացէք, լացէք, սլ հէզ Մայրեր, հէզ հարսեր
 Աստղերէ աստղ ձեր ողբանքը ձըգած՝
 Այս օր մեր սեւ հողին վրայ
 Սա մորթըւած Արշալոյսները լացէք...
 Թող ձեր բիբերն ինկածներուն վրայ հագար
 Արտասուելէն իրենց լոյսէն դատարկուին:
 Վերջին լացն է. — հնապա խածէք ըստինքնիդ.
 Յուսահատօրէն դագաղներուն վրայ ճըռած՝
 Թողէք մէկտեղ կափարջի տակ գամուլին
 Մայրերը ձեր մագերուն,
 Եւ խոշտանգուած ձեր իգութիւնն յետին
 Տրկարութեան մէջ փըշրի:
 Օ՛ն, հառաչ մ'ալ, արցունք մըն ալ. — վերջինն է.

Զի աւափիկ, ահաւատիկ կը տեսնեմ
 Արգանդներուն մէջ ձեր լայն՝
 Նոր Սաղմեր նոր Որդիներու ըստեղծիչ:
 Իրենց մուսլ ձեւին ներքեւ կը պահեն
 Հըզօր ձեմքերն Առիւծներու ապագայ.
 Ձեր աչքերէն իրենց աչքերը փոքրիկ
 Կը բացուին պիշ աստղերու յորդ շողերուն.
 Եւ մերթ թաղած խորհուրդին մէջ ալիքի
 Կը թափառին, մեծնալով.
 Աւերին մէջ իրենց վաղուան ժառանգին.
 Իրենց շըրթունքն, սլ Մայրեր, ձեր շըրթունքէն,
 Կայծակներու ծարաւով,
 Դէպ ամուրբու երակներուն կ'երկընան,

Կ'երկրնան ղէպ ի հայկական արիւնին
 Գերաստուածեան հաղորդութեան՝ որուն մէջ
 Հայրենիքի Սէրը վեհ
 Կրօնքը կ'ըլլայ հազարաւոր կրօնքներու: —
 Ու վնդը, վնդն, սլ հէգ Մայրեր, լրեցէք.
 Չեր արգանդէն մի առ մի
 Պիտի ելլեն անոնք հըսկայ և հերոս:
 Մեծ պիտ' ըլլան. մըրթիկն իրենց մաղերուն
 Պիտի սարսէ վերն աստղերուն մէջ Աստուած.
 Պիտի հագնին արծուի մաշկեղ թըռիչներ՝
 Շանթերն իրենց վըրայ կրելու միշտ պատրաստ.
 Գլուխնուն վրայ Ագատութեան արուշէն
 Ուլունքի տեղ պիտի հիւսուի աստղերով:
 Օ'ն, լրեցէք, լրեցէք այս, սլ Մայրեր,
 Վաղն երբ անոնք թամբեն իրենց նծոյգներն
 Ու անոնցմով, զերդ պողպատի ջըրդեղում,
 Վրէժին մէջ մըկըրտուն.
 Երբ թուրք արեան բարկ ծարաւէն մոլեղնած՝
 Լեռներու վրայ մըռնչեն,
 Ո՛հ, այն ատեն, այս օրուան
 Մեր Մեռելները բոլոր
 Միահամուռ ոստումով
 Պիտի կանգնին գերեզմանին մէջ իրենց,
 Ու անհամբեր հեռուն, հեռուն ակնապիշ
 Պիտի սպասեն վարդահեղեղ գալուստին
 Արշալոյսի մ'Արշալոյսի մը՝ որուն
 (Հաւատցէք ինձ, Մայրեր,
 Ես ոտնաձայնը կ'առնեմ...

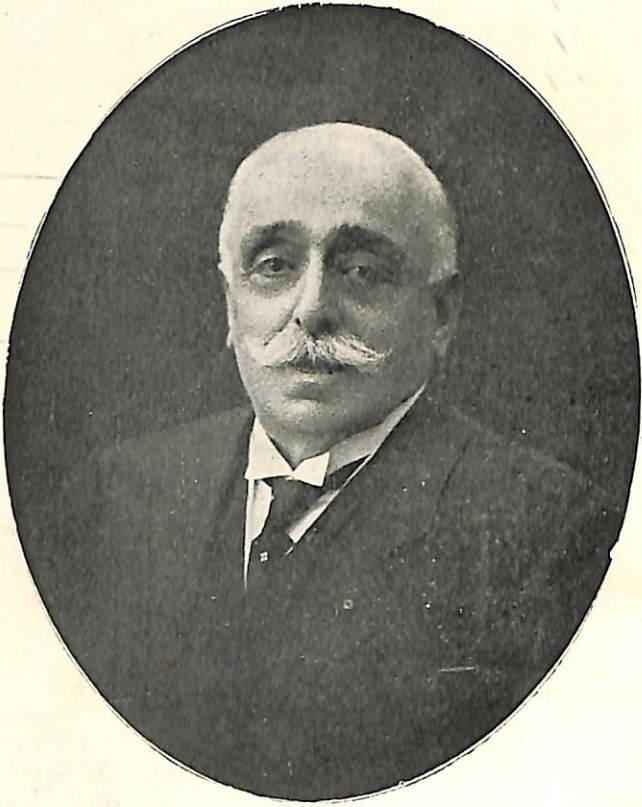
ԳՍ.ՆԻԷԼ ՎՍ.ԲՈՒԺՍ.Ն

6266-57

ՎՃՌԱԿԱՆ ՆՈՐ-ՏԱՐԻ ՄԸ

Ն. Վ. ՊՕՂՈՍ ՆԻՊՈՒՐ ՓՍՇԱ
Նախագահ Ազգային Պատերազմի

Հաշուետուութեան օրն է այս օր՝ վերջացող տարւոյն երեկոն: Խոկումը, լուծեան և ինքնամիտումի երեկոն է այս երեկոն: Երկրագունդը՝ տիեզերքին, տիեզերքը՝ իր արարչին պատասխան կուտան այս երեկոյ: Մեծ ու փոքր, զօրաւոր ու անզօր, երջանիկն ու զփրակաւոր, անօթին ու չղիացածը, ազգերն իրենց պեայն, պեաերն իրենց ազգին հաշիւ կուտան այս երեկոյ՝ թէպէտ լուկեացն և փոխադարձ հազարգումը ազմուկով ու թմբուկով տեղի չունենար, այլ անձանօթ հասանքով մը, որ ամէն սրտի կը հասնի, որ ամէն սրտի կրնայ խօսիլ: Նոր Տարիի ժամանումէն առաջ՝ երբ անցեալը հալուող մտի մը պէտ յուշիկ ու յամրութեաց կ'ապասի. աղջամուղջի սարսուռ մը կ'անցնի ամբողջ մարդկութեան երակներուն մէջէն, որովհետեւ ամէնքը կ'զգան անցնող տարւոյն անզաւնայի կսկիծը և կը տեսնեն անոր խոժոռ նայուածքն ու վտեմ կընձիւնները, որով ըսել կ'ուզէ մարդկութեան. « Զիւնառաքանի շարժումն յոյսերով և վարդազոյն ժպիտներով և զի, ո՞վ մարդկութիւն, գերեզման կ'առաջնորդես զիս իմ նախորդներուն պէտ՝ սեւ քօղով պատանքելով զիս և ճակատս կնձիւներով փոսացնելով. իսկ զլիսս ցանած այս սեւ մոխիրներդ...: »

Եւ այսպէս ամբողջ մարդկութիւնը կը լռէ, կը սողոսկի, կը կծկուի ահաւոր պատասխանատուութեան սարսափներուն առջեւ: Այսօր բերաւոր խիղճեր կ'ապաննուին, որպէս զի զործուած ոճիրները պարտըկուին: Այսօր մարդկութիւնը քանի մը վայրկեան

գերազանցապէս կ'անանանայ, որպէսզի ոչ պատասխան տայ և ոչ ալ պատասխան մը ստանայ: Եւ աշխարհը նոյնութեամբ կը փոխանցուի նորեկ տարւոյն, որ զեռ անխորձ է, բայց շուտով պիտի անեւ աւերակներ, մնարակոյտեր, կոտորածներ ու աւերածներ, զաւեր ու սպաննութիւններ, զարհուրելի ոճիրներ, զզուելի զօշաքաղութիւններ և համարեա ակնթարթի չափ կեանք մը բոլորելով՝ պիտի անցնի երթաց, անցեալի ականջին փոխալու այն նողկալի կեանքը, որուն մէջ ապրած էր ինքն ալ, ինչպէս իր բոլոր նախորդները՝ աշխարհի ստեղծագործութենէն մինչեւ այն երեկոյց:

Վարդան առաւօտը զարթնումի առաւօտը պիտի ըլլայ, վարդան որը յոյսի և յաւաճապրութեան օրն է: Վաղը նոր Տարի մ'է: Հին Տարիին մէջ, շատ ազդեր երջանկացան, շատեր զժբաղկացան, բայց թէ մին և թէ միւսը արիւնտ ճամբաներ քալեցին, փշտա ուղիներ յարգարեցին: Հազարաւոր աչքերու արցունքը ցամբեցաւ, սգաւորները բիւրապատկուեցան, ակեղերքի ամէն կողմը խաւարը լոյսին՝ լոյսը խաւարին զէմ մաքառեցաւ և նոր Տարին զրեց պատմութեան էջերուն մէջ այդ բոլորը՝ նոր խոստումներ ընելով, նոր արշալոյսները ցուցնելով: Վաղը՝ սփոփումի, յոյսի և յաւաճապրութեան օրն է: Վաղը ամէն մարդ, ամէն ժողովուրդ, ամէն ազգ իր կողմնացոյցը պիտի լարէ. իսկ Հայ ժողովուրդը, որ դարեր ամբողջ փոթորիկներու մոլեգնութեանը խաղալիք դարձած՝ կորսնցուցած է իր ճամբան, պէտք է վազն առաւօտ իսկ յաւաճապրէ իր ամբողջ թափով բռնելու այն շղթան, որուն անունն է Համազգային Միութիւն, որպէսզի հատիկ-հատիկ, օդակ օդակ ջիւրթինը ու շինանք ոչնչացումի և մուսացութեան անպանդիւն մէջ, որու եզերքը հասած ենք արդէն: Եւ երբ այս տարին ալ յիշա-

տակներու բանթէնը տանինք՝ կարճ ժամանակ ենք, երբ դարձեալ հնչէ գերագոյն հաշուեալութեան ժամը, չկարկամինք, չտորակինք, ոչինչ գործած չըլլալու համար, այլ ըսենք բաց ճակատով. « Մենք մերը կատարեցինք, մարդկութիւնը իրը թող հոգայ »: Վարդան առաւօտը մեզ պիտի աւանդէ, թէ ակեղերքը ամբողջ **Միութիւն** բնաբանով կը խօսի. ուր կայ միութիւն՝ կնչ այնտեղ և տեսականութիւն. ուր ապրիլը անհրաժեշտ է, այնտեղ միութիւնը պարտաւորիչ է: Թող ամէն Հայ վարդան զարթնումի օրը ուշադրութեամբ լսէ այդ ձայնը, որ պատմութեան խրատն է, թէ « l'Union fait la force ». **Միութիւնը գօրութիւն է:** Եւ մենք՝ սրտի անհուն ուրախութեամբ պիտի լսենք, այդ ձայնին բոլոր Հայ սրտերուն մէջ՝ արձագանգ տալը և այն ատեն միայն պիտի աղաղակենք բարձրագոյն « Ապրէ յաւեա Հայութիւն, նոր Տարիները քեզ համար են. քու փրկութիւնդ յաւեա սրբագործուած է **Միութիւնով:**

Հ.Ս.Կ.-Ս.Ր.Ս.Մ

« Հայ կեանք », 1 Յուն. 1914

ՊԱՏՄԵՑԷՔ ՄԵՉ...

Պատմեցէք մեզ նվ մայրեր, պատմեցէք մեզ ձեր արխնէն, ձեր վիշաէն զի կ'ուզենք սուղիլ, կ'ուզենք ընկղմիլ ձեր արցունքին մէջ, զի այսօր մենք մերկացած աշխարհի բոլոր փառքերէն ու ձերբապատ բոլոր սին վայելքներէն ձեր վրէժը կ'ուզենք տալիլ, կ'ուզենք ըմպել ձեր կսկիծը դառն բայց վսեմ:

Պատմեցէք մեզ նվ քոյրեր, պատմեցէք մեզ այն տառապանքը կարմիր, երբ առաւօտ մը դմնէ ձեր երկնային աչքերու զիմաց նենդ երկրի վեհաթիւնը ցեխերու մէջ թաթախուն գտաք և ձեր անոյշ աչքերու առջեւ ձեր աստուածային կուսութեան դերեղմանը աւաղեցիք. լացիք ձեր կորովը ընկձուած բայց զուրպոյն:

Պատմեցէք մեզ ուլ մանկիկներ, պատմեցէք մեզ թէ ինչպէս երբ ձեր եթերային անմեղութիւնն ձեր մայրերու ստինքներուն զրոշմած, դեռ անձանթ աշխարհի ցաւին՝ կը ձիւթայիք, անդաթ հարուած մը ձեր մատղաշ ծիլերը բեկանեց ու այդ պահուն էն մեծ ցաւին դառնութիւնը ձեր երակներուն մէջ տղտկեց, դեռ անձանթ աշխարհին:

Եւ դուն, ուլ հայրենիքդ տառապանքի և փառքի, յօշոտուած բայց կենդանի, դէպի վաղին սեւեռուիր, այն վաղին՝ որուն բոսրը հորիզոնիդ վրայ է նկարուեր, և ջրապլնիդ ու հպարտ օրհնէ, օրհնէ այն ձանապարհը ուր քու որդիքը կեանքիդ համար գերազույն մահը սիրեցին, զի այսօր մենք վրէժիդ ուխտաւորներն ենք խելայեղ, զի այսօր մենք դէպի քեզ մենք դէպի քեզ կը թռչինք:

Թ. ԵՂՆՅԷ:

ՏԻԳՐԱՆ ԻԱՆ ՔԵԼԵԿԵԱՆ

Մին Փարիզի Հայ գաղութին ակամաւոր և բարեգործ ազգայիններէն, որ երկար տարիներէ ի վեր պաշտպան հանդիսացած է կարօտ հայ ուսանողներու, և օգնած է ազգային զանազան հաստատութիւններու և նեղուած հայերու:

Տիգրան խան Քելեկեան ծնած Կեսարիա, փոքր հասակէն փոխադրուելով Պոլիս՝ աշակերտած է Միջազգային Յ. Գարգէնի վարժարանը, որուն շրջանը փայլուն կերպով աւարտելէ յետոյ, շարունակած է ուսանիլ եւրոպական բարձրագոյն հաստատութիւններու մէջ, միշտ աւաջինն հանդիսանալու պայմանով, իր մաշցենի լեզուին համահաւասար ուրիշ օտար լեզուներէ ի զատ կը տիրապետէ նաեւ Փրանսերէն և անգլիերէն լեզուներուն: Ի ընէ խիտ հետաքրքրութիւն և մասնաւոր ձիրք ունենալով հնազանդութեան, կը նախընտրէր աշխարհիկ ասպարէզին, որուն մէջ հակաջ յաւաքովմութիւններ կ'ընէ, օտար մասնագէտներու ուշադրութիւնն հրաւիրելով իր վրայ, ի մասնաւորի որպէս արեւելագետի:

Փարիզի 1900 ի Յուշահանդէսին՝ իր ճարտար ձեռքերուն կը յանձնուի կազմակերպել և ներկայացընել Պարսկական Pavillonը, որուն յաջողութենէն շատ գոհ կը մնայ Նասրէտօղին Շահը և կը փութայ պատուել Տ. Քելեկեանը Խանութեան տիտղոսով և Արեւ-Աւիւր պատուանշանով:

Թիւրքիոյ սահմանադրութեան վերահաստատումը անմիջապէս իր հետը բերաւ Կիլիկիոյ Հայութեան

ՏԻԳՐԱՆ ԻԱՆ ՔԵԼԵԿԵԱՆ
Հիմնադիր Հայ Ռեբանցիին Զորհ-Մարզուանի (ի Կիլիկիա)

համար «բարեխնամ կառավարութեան բարենորոգում-
ները», հուրի-սուրի մասնելով բիւրաւոր Հայեր, շէն
բարգաւաճ քաղաքներ ու գիւղեր, անպատուար և
անապաւէն հայ որբուկներու խոշոր թիւ մը լքուած
կը մնար. գոյութիւն ունեցող Ազգային մարմինները
անբաւական էին ամէն տեղ օգնութեան հասնելու,
կարիքները շատ մեծ էին, եղած նպատակները անբա-
ւական... Քեղեկեան խան մէկն եղաւ այն ջերմ աղ-
գասէր Հայերէն, որ փութաց մեր զժբաղղ ցեղին
բեկորներուն փրկութեան գործին մէջ կարեւոր դեր
մը ստանձնել: Չորք-Մարգուանի մէջ հիմնել տուաւ
համանուն հայ որբանոցը, որուն մէջ կը խնամուէին
կարեւոր թիւ մը որբեր: Որքան բողձալի էր որ այս
ազգափրութեան վսեմ ախտով վարակուէին աբաա-
սահմանի մեր հարուստ ազգայինները, մանաւանդ
այժմ երբ ազգին ու ցեղին վտանգ կ'սպառնայ:

Քեղեկեան խան քաւորղ զարէ ի վեր հաստա-
տուած է Եւրոպա, հնազխտական տուներ հիմնելով
Փարիզ և Նիւ Եօրք. շատ եւրոպացի ու ամերիկացի
հնագէտներ մօտէն ճանչնարու իր անձն ու արուեստը,
մեծ հետաքրքրութեամբ կ'այցելեն իրեն:

ՍԵՐՈՎԲԷ ՍՎԱՃԵԱՆ
Հիմնադիր Թրանս, բանակի Հայ կամաւորացւոց Կոմիտէի

ՍԵՐՈՎԲԷ ՍՎԱՃԵԱՆ

Ծնած է Կ. Պոլիս, 1868 ին: Պէրպէրեան վարժարանին շրջանը աւարտելէ վերջ, յաճախած է Robert College, որուն շրջանն եւս փաջուն կերպով վերջացնելէ յետոյ, 1887 թուականէն ի վեր եկած հաստատուած է Փարիզ և այդ օրէն սկսեալ կ'ըբաղի ադամանդի և automobileի վաճառակաւնութեամբ:

Ս. Սվաճեան, իր համեստ և ազնիւ բնաւորութեան կը միացնէ զգայուն ազգասէրի մը սիրտը:

Հ. Բ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին՝ ինչպէս նաեւ Հայկական Ուսումնասիրաց Ընկերութեան նախագահ եղած է և Փարիզի գաղթականութեան հայ ժողովներուն և միութեանց մասնակցած կամ անդամակցած է անխտիր ու անթերի:

Կարօտ հայ ուսանողներէն շատերը նպաստաւորուած են իրմէ և շատեր անոր կը սրբալին իրենց ուսման աւարտումը:

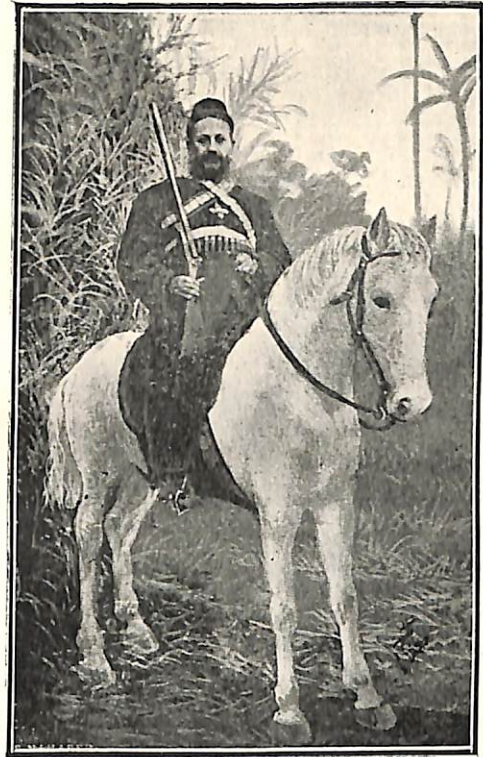
Պատերազմին սկիզբը հիմնած է « Comité de Secours aux Volontaires Arméniens » ը՛ որուն նպատակն է Ֆրանսական բանակին մէջ ծառայող հայ կամուտը զինուորներուն օգնել թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս, հայ գաղութին մէկ փոքր մասէն իբր ամապճար ստացուած զրամովը:

Ս. Սվաճեան իր բանիմաց կարողութիւններով գեղեցիկ համբաւի մը տիրացած է եւրոպայի առեւտրական ասպարէզներու մէջ, իր զիրքը փաջուն է նաեւ իբր ադամանդի վաճառական. պատիւ կը բերէ իր ազգին և փարիզահայ գաղթականութեան: Նոյնը կարելի է կրկնել նաեւ անկերպարահօրէն Սվաճեան միւս երկու եղբայրներուն համար:

ԶԷՅԹՈՒՆՅԻ ՄՕՐ ՕՐՈՐԸ

Զէյբու Գի Բաւերու յեօսակից:

Հօրդդ մօրդդ արսահասորն հարագաս,
 Սարերու մեջ թոչոյ ձագուկն ին ագաս.
 Մեծցի՛ր շուսով, մեռնի՛մ աղուոր հասակիդ.
 Դափնի շինե՛մ անոյշ ոսկի գիսակիդ.
 Բեզմով խնդան մեր լեռներդ հայրենի.
 Հալա՛ւ ըլլայ սրած կաթըս մայրենի:
 Բոյնրդ շինե՛ր եմ ժայտերու կասարը,
 Կուժրդ լեցած կգռու՛ն անոյշ նեկսարը,
 Արծաթ թեղով կապարձ հիշեր եմ կուրծֆիդ.
 Մեծ յի՛ր հոգի՛ս, մեռնի՛մ աղուոր նայուածֆիդ.
 Բեզմով խնդան մեր լեռներդ հայրենի.
 Հալա՛ւ ըլլայ սրած կաթըս մայրենի:
 Մեծցի՛ր որ սաւ ոսկի հրաւն վառօղով,
 Ուշիդ ան ուր պատերազմի կարօտով,
 Եսխաշուն ձիուն վրայ հեծած սլաշիւր,
 Կաս բշխարիդ թոյ անհետի ցանուջիւր.
 Բեզմով խնդան մեր լեռներդ հայրենի.
 Հալա՛ւ ըլլայ սրած կաթըս մայրենի:
 Գովրդ թոյ սաւ Սոյս լեռն ու Պերգինկայ,
 Հօրդդ մօրդդ եղիւր արեւ յուսինկայ,
 Տափ բութուկով Զէյբուն ելլայ ընդառայ
 Ին տղեկը կ'ըլլայ իշխան վեհ ու ֆայ,
 Ու պարծանիս մեր լեռներու հայրենի.
 Հալա՛ւ ըլլայ սրած կաթըս մայրենի.
 ՏԷՕՎԼԷԹ

ԳԻՒՅԱԶԵ, ԵՆԵՂԵՅԱԿԱՆ ՄԸ
 ԶԷՅԹՈՒՆՅԻ ՏԷՐ ԲԱՐԻՈՒՂԻՄԷՍ ՎԱՐԿԱՊԵՏԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՕՐԱՑՈՅՑ

1917

ՓՐԿՉԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ
ԵՒ

ԲՈՒՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՏՆԺ-ՏՆԺՍ = 4410-4411

ԵՒ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՌՅԿԶ-ՌՅԿԷ = 1366-1367

Գիր Տարւոյն Լ

Բուն ձայնք ԱԶ. ԲԶ. ԳԶ. ԴԶ.
Աջակողմեան դասուն են Բուն Բարեկեն-
դանէն սկսեալ:

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՈՒՔ

ԾՆՈՒՆԴ	Ուր. Յունուար	6
Սուաջաուրաց Բարեկենդ. Կիր.	»	22
Ս. Սարգիս	Շք.	28
Բուն բարեկենդան	Կիր. Փետր.	12
Տեամընդատաջ	Գե.	14
Աւետման Ս. Ած. ամնի	Աւ. Եռ. Մարտ	30
ՉԱՏԻԿ	Կիր. Ապրիլ	2
Երեսման Խաչ	Կիր.	20
Համբարձումն	Կիր. Մայիս	11
Հոգեգալուս	Կիր	21
Բարեկ. Ս. Լուսաուրչի	» Յունիս	11
Գիս ուխ. Ս. Լուս.	Շք.	17
Բարեկ. Վարդավառի	Կիր. Յուլիս	2
ՎԱՐԳՍ. ՎԱՌ.	»	9
Բարեկ. Սասուածածնի	» Յոգոս.	6
ՎԵՐԱՓ. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ	»	13
Բարեկենդան Ս. Խաչի	» Սեպտ.	10
ԽՍՉՎԵՐԱՅ	»	17
Բարեկ. Վարագայ Խաչի	»	24
Տօն Վարագայ Խաչի	» Հոկտ.	1
Գիս Խաչ	»	29
Հրեշտակապետ	Շք. Նոյեմբ.	11
Բարեկ. Յիսնակայ	Կիր.	19
Բարեկ. Ս. Յակոբայ	»	10
Ս. Յակոբ	Շք.	16
Բարեկենդան Ծննդեան	Եռ.	28

Նոր Տոմար,

Յ Ո Ւ Ն Ո Ւ Ա Ր 31 Օ Ր

JANVIER 31 JOURS

- 14 1 * ԿԻՒՐԱԿԷ, թձ. ՆՕՐ ՏՍԸԻ ԵՆ ԿՍՂԱՆԳ :
Տարեմուտ 1917 թուականին Բրիտանոսի ըստ Հիմնադրի : Գ. or Ծննդ. պահ.
* Ռոմանոս Լ Յնց. Տօն անասնակալութեան Յնի.
Լ. Էրասմոս Բարեկ. հայրապետին :
Լար. St. Hilaire. 14 Janvier,
- 15 2 ԲՇ. Գ. or Ծնդ. պահ.
Լր. Sainte Rachel.
- 16 3 ԳՇ. Ե. »
St. Marcel. S^e Stéphanie.
- 17 4 ԴՇ. Զ. »
St. Antoine. Se Léonie.
- 18 5 ԵՇ. Է. or Ծնդ. պահ. Եւ ճրագալոյց Ծննդեան, երկ-
կոյին նաւակախի (Խրումն) :
Յն. ճրագալոյց յայտնութեան :
Chaire de Saint Pierre à Rome.
- 19 6 * ՈՒՐ. ՂԻ. Տօն Ծննդեան Լ Սասուածայայնու-
րեան Յիսուսի Բրիտանոսի :
Ուտիլ է մեզ ուր or անմիտցոյ :
Ռոմ. Լ Յանայ Սկրաստիան Տեառն :
Ste. Germaine.

- 20 7 * ՇԲ. ամ. Բ. or Ծնդ. Յիսուսի Մեկնից:
 Թշ * Յժն. Կարապետին:
 St. Sébastien.
- 21 8 * ԿԻԻՐ. ակ. Գ. or Ծնդ.
 Ste. Agnès.
- 22 9 ԲՇ. Գ. »
 Vincent et Judith
- 23 10 ԳՇ. Ե. »
 St. Raymond.
- 24 11 ԴՇ. Զ. »
 St. Dimothée.
- 25 12 ԵՇ. Է. »
 Conversion de St Paul.
 St. Polycarpe, Ste. Eusébie.
- 26 13 + ՈՒՐ. Ը. or Ծնդ. Տօն Անուանակոչու քեան
 Յիսուսի Գրիսուսի:
 Ste. Paule et Ste. Victorine.
- 27 14 ՇԲ. Տօն Ծննդեան Ա. Յովն. Կարապետին: (Հարսանիք)
 St. Jean Chrysostome (Թժն. Ուկեբերան):
- 28 15 + ԿԻԻՐ. ամ.
 St. Charlemagne, Ste. Corinthe.
- 29 16 ԲՇ. Պետրոսի հայրապետին Վլասայ Եպիսկոպոսին
 և Արիստոքոմայ սարկաւազին:
 St. François de Sales.
- 30 17 ԳՇ. Անճոնի նգնաւորին:
 Ste. Martine.
- 31 18 ԴՇ. պնփ.
 St. Pierre Nalásque. Ste Marcelle.
 Թշ. Արանանի և Սեբեղի Գրգորոյ. Ալեքսանդրէոյ:
- 19 ԵՇ. Եօթն մանկանցն Եփեսոսի:

Տ

- 1er Février.
 St. Ignace, Ste. Brigide.
- 2 20 ՈՒՐ. պնփ.
 Purification de la Sainte-Vierge.
- 3 21 ՇԲ. Արանասի և Կիրղի հայրապետացն:
 St. Blaise, Վլասայ Եպիսկոպոսին:
- 4 22 * ԿԻԻՐ. ղի, Բարեկենդան Առաջաւորաց պահ:
 Septuagesime. Նօնանաներորդաց կէրանէ,
 էբր Ասաջաւորաց. Բարեկէնդան:
- 5 23 ԲՇ. Ա. or պնփ. Առաջաւորաց:
- 6 24 ԳՇ. Բ. or պն. Առաջաւորաց
 Ste. Dorothee.
- 7 25 ԴՇ. Գ. »
 St. Romuald.
 Թշ Գրեգորէ ասորոսած-բանէ
- 8 26 ԵՇ. Գ. »
 St. Gaudin.
- 9 27 ՈՒՐ. Ե. or պահոց » և յիւ Յովն. մարգարէին:
 Ste. Apolline.
 Թշ * Փոխարք. Զնխարաց Յոզն. Ուկեբերանին:
- 10 28 ՇԲ. Սարգսի զօրավարին, որդւոյն նորա Մարտիրոսի
 և չորեքսասան զինուորացն: (Հարսանիք)
- 11 29 Ի ԿԻԻՐ. ղմ,
 Sexagesime, Վաքաներ. կէր.
- 12 30 ԲՇ. Ասովմանց զօրավարաց մեռաց:
 Թշ. հայրապետացն Բարսեղի, Գրեգորէ և Յոզնան-
 Նոն Ուկեբերանին:
- 13 31 ԳՇ. Սուրբասանց վկայից:
 Ste. Gilberte.

Փ Ե Տ Ր Ո Ւ Ա Ր 28 ՕՐ

FÉVRIER 28 JOURS.

- 14 1 **ԴՇ.** պիմ.
S. Valentin.
- 15 2 **ԵՇ.** Ոսկեանց Բանանայից. Տօմ. ՄԼՆԵԿԱՆ (30 օր):
S. Faustin. Ste. Georgette.
Յն. * Տէաւընդրասաջ:
- 16 3 **ՈՒՐ.** պանի:
Ste Julienne. St Elie.
- 17 4 **ՇԲ.** Սրբոյն Սահակայ Պարբէի հայրապետին մերոյ:
- 18 5 * **ԿԻՒՐ.** գկ. Գ. զկնի ծննդ- (հարսանիք):
Quinquages. St Siméon.
- 19 6 **ԲՇ.** Մարկոսի Եպիսկոպ. Պիոնի Բանանային, Կիւրդի
և Բենիամինի սարկաւազացն, Աբղլմսէի, Ումզղա-
նայ և Սայենի վկայիցն:
- 20 7 **ԳՇ.** Սրբոց Ղեւոնդեանց Բանանայից: Յայսմ. ՄԼՆԵ-
կան 30 օր:
MARDI GRAS. St Silvain
- 21 8 **ԴՇ.** պանի:
Les Cendres. S. Pépin.
Յն. Նրէսայ Թէրոյրսայ Էկ. յէշ. Դուէլ.
- 22 9 **ԵՇ.** Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց մերոց և հազար
Երեսունեկից պատերազմողաց, որք անկան ի դաշտին

- Սևարայրի, վանն պաշտպանութան Հայաստան Լրկրի:
- Տ. **ՅԻԵ.** Մեռելոց և Տօմ ազգային:
Ste. Isabelle. Ste. Antigone.
Յն. Ղարալամիցոսի Դն. և Զասկարի:
- 23 10 **ՈՒՐ.** Պանի:
St. Milon. St. Mèrault.
- 24 11 **ՇԲ.** Կոստանդնուպոլսոյ Ժողովոյն և 150 հայրապետ.
St. Mathias.
- 25 12 * **ԿԻՒՐ.** զկ. Ա. Բառասնորդաց, Բուն Բարեկեցական:
Quadragesime. S. Juste.
Յն. Լո Բարեկեցական ՎՅ պանից:
- 26 13 **ԲՇ.** Ա. or մեծ պանից:
St. Nestor.
- 27 14 **ԳՇ.** Բ. »
ՏԵՍԱՆՈՐԴԱՍԱՋ: ՏՅն Կոստանդնուպոլսոյ Բաւարեան
Վրի. Է Կոստանդնու:
Ste. Honorine.
- 28 15 **ԴՇ.** Գ. or մեծ պանի:
S Romain.
- 1 16 **ԵՇ.** Գ. »
1er Mars
S. Auber. Se. Antoine.
- 2 17 **ՈՒՐ.** Ե. or մեծ պանի.
St. Simplicé.
- 3 18 **ՇԲ.** Զ. »
Թէոդորոսի զօրավարին: :
Se. Cunégonde.
- 4 19 * **ԿԻՒՐ.** դժ. Է. »
Reminiscere. S. Casimir
- 5 20 **ԲՇ.** Ը. »
St. Adrien.

6	21	ԳՇ.	Թ	or մեծ պի.	
					Ste. Colette.
7	22	ԴՇ.	Ժ	»	
					S. Thomas d'Aquin.
					Յ. Թեոդորոսի շքաշքի:
8	23	ԵՇ.	ԺԱ.	»	
9	24	ՈՒՐ.	ԺԲ.	»	
					Ste. Françoise.
					Յն. Գիւրգիլի Յովն. Կարապետի:
10	25	ՇԲ.			Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետի, միւս Կիւրղի Էպիսկոպոսի եւ մօրն Աննայի: St. Macaire.
					Յն. Գրիգորի առաքանաբանի:
11	26	✠ ԿԻՒՐ.	գկ. Գ.	Կիւր. մեծ պանոց:	Անառակից: Oculi. St. Euloge.
12	27	ԲՇ.	ժԵ.	or մեծ պանոց:	
					St. Marius.
13	28	ԳՇ.	ժԶ.	or մ. պանոց:	

Մ Ա Ր Տ 31 Օ Ր

MARS 31 JOURS

Տ	Ս				
14	1	ԴՇ.	ժԷ	or մեծ պանոց:	
					Ste. Mathilde.
15	2	ԵՇ.	ժԸ	»	
					Mi-Carême.
16	3	ՈՒՐ.	ժԹ	»	
					St. Fabin.
17	4	ՇԲ.	Ի	»	Յովհաննու Երուսաղիմայ հրապետի. եւ հայրապետացն մերոց Յովհաննու Իմաստա- սիրին Օմնեցոյ, Յովհաննու Ռոսնեցոյն եւ Գրիգորի Տաքեւացոյն: Տոմ. Արեգ 30 or:
18	5	+ ԿԻՒՐ.	գձ. Գ	Կիւր. մեծ պան. Տնեկսից:	
19	6	ԲՇ.	ԻԲ	or մեծ պանոց:	
					St. Joseph.
20	7	ԳՇ.	ԻԳ	or	
					St. Joachim.
					Յն. Գիւրգիլի Յովն. Կարապետի:
21	8	ԴՇ.	ԻԴ	»	Միքից:
					Գարնամամուս. Print. St. Benoit.
22	9	ԵՇ.	ԻԵ	»	Յայտմ. Արեգ 30 or:
					Յն. Քառասուն Մանուի: Գարնամամուս եւ հասարակած, որն եւ գիշեր լինի հասարակ Պարսից Նեղրոս, նոր օր արեւայտի, եւ է նոցա ամուսն եւ պայքամ:

- 23 10 ՈՒՐ. ԻԶ or մեծ պահոց: S. Octavien
- 24 11 ՇԲ. ԻԷ » S. Victorien.
- » Բառասնից Մանկանցն
որք ի Սեբաստիա կուսարեցան: St. Gabriel.
- 25 12 * ԿԻՒՐ. ՅՆ. ՎԼԱՍՈՅ ԵՊԻՍԿՈՍՈՒՆԷ:
բկ ԻԷ or մեծ պահ. Ե կիրակէ: Գուսաւորին: St. Amédée.
- » ՔՐՈՆՈՍ ԵՊԻՍԿՈՍՈՒՆԷ:
Passion. Annonciation.
- 26 13 ԲՇ. ԻԹ or մեծ պահոց: S. Emmanuel.
- 27 14 ԳՇ. Լ » S. Rupert.
- 28 15 ԴՇ. ԼԱ » S. Gontran.
- 29 16 ԵՇ. ԼԲ » Աւելեաց: Ste. Eustasie.
- 30 17 ՈՒՐ. ԼԳ » S. Amédée.
- » ՅՆ. * ՏՅՆ ՄՈՒՆԵՆ ԴՐՔՈՅ Լ ԿԷՐՂԷ ԵՐՈՍՈՍՈՂԻՄԷ:
31 18 ՇԲ. ԼԻ or մեծ պահոց: Յիւ. Սրբոյն Գրիգորի Լուսա-
ւորչին չարչարանաց եւ մտին ի վիրապն:
- 19 Խ ԿԻՒՐ. ԲՃ. ԼԵ or մեծ պահոց: Չ կիր. Գալստեան: St. Hugues.
- » 1r Avril. Ramaxx.
- 2 20 ԲՇ. ԼԶ or մեծ պահոց: S. François de Paul.
- 3 21 ԳՇ. ԼԵ » S. Richard.
- 4 22 ԴՇ. ԼԸ or մեծ պահ: S. Isidore.

- 5 23 ԵՇ. ԼԹ or մեծ պահոց: St. Irène.
- 6 24 ՈՒՐ. Խ » St. Célestin. S. Prud.
- 7 25 ՇԲ. ԽԱ or մեծ պահոց: Յիւ. Յարութեան Ղազարու:
ՅՆ. ԱՆԷՊՐՈՍԻՆ ԱՌԿՐՈՍՈՒՄՅՆԷ:
St. Hégésippe. St. Chrétien
- 8 26 * ԿԻՒՐ. ալ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ: Պահի, Ե կիրակէ, յերեկոյին
Իռնեացէք, Յէշարակ Կրտսն Կոստանայ
PAQUES. St. Albert.
ՅՆ. ՏՅՆ ՄՈՒՆԵՆ ԵՐԷՆՆԵՆ ԶԵՐԱՅ:
Տար. Զնդ. Ա. ԼԿԵՐ Ա. ԲՄԲ. ՊԷԼՃԷԿՅԵԼ
- 9 27 ԱԻԱԳ-ԵՐԿՈՒՇԱԲՅԻ, ԲՃ, պահի: Ste. Marie l'Egyp.
- 10 28 ԱԻ-ԵՐԵՔՇԱԲՅԻ, ԲԿ. Յէշարակ Կրտսն Կոստանայ:
- 11 29 ԱԻ-ՁՈՐԵՔՇԱԲՅԻ, ԳՃ. պահի: St. Léon.
- 12 30 * ԱԻ-ՀԻՆԳՇԱԲՅԻ, Պահի: Տօն Սուրբ Հաղորդութեան
Յէշարակ ընթերցաց Տէարն Վրայ Յէսասի Բնէ.
Լ ԱՆԷՊՐՈՍԻՆ Ս. ԱՌԿՐՈՍՈՒՄՅՆԷ:
- 13 31 ԱԻԱԳ-ՈՒՐԲ. Յէշարակ շարչարանաց, Խաչեւորներն
Լ Մաղման Տէարն:

Ա Պ Ր Ի Լ 30 Օ Ր

AVRIL 30 JOURS

- 14 1 ԱԻՇԱԲԱԹ. դկ. ճրագալոյց Ջասկի. յերեկոյին նաւակասիք.
 15 2 + ԿԻԻՐ, ան. Ջասիկ Թարոսեան Տեառն մերոյ
 Թիսուոի Գրիսուոի:
 Ուտիք է մեզ մինչեւ Համբարձում.
 *ՅՆ Լ ՌՈՐ. ԷՆՆ Ջարէկ:
 Quasimodo. Ste. Anastasie.
- 16 3 * ԲՇ. ակ. Բ. or Ջասկի. Յիշարակ Չիւտեւոյ:
 17 4 ԳՇ. Գ. »
 18 5 ԴՇ. Դ. »
 19 6 ԵՇ. Ե. »
 20 7 ՈՒՐ. Ջ. »
 21 8 ՇԲ. Է. » Էւ յիսուակ զլիսաման Յովն. Մկրչիին:
 Յայտմ. Անեկան 30 or:
 22 9 + ԿԻԻՐ. Ը or Ջասկի, Կրկնագրասիկ (Նոր Կիւրակէ):
 Հարսանիք:
 Ste. Opportune, Ste. Léonide.
- 23 10 ԲՇ. Թ. or Յիմանց.
 St. Georges.
- 24 11 ԳՇ. Ժ. or Յիմանց:
 25 12 ԴՇ. ԺԱ. »
 St. Marc.
- 26 13 ԵՇ. ԺԲ. or Յիմանց:
 27 14 ՈՒՐ. ԺԳ. »

- 28 15 ՇԲ. ԺԳ. or Յիմանց:
 Ste. Valérie.
- 29 16 + ԿԻԻՐ. դձ. ԺԵ. or: Տօժ Աստուածատուքի նր Էւ
 Կանաչ Կէրակէ:
 St. Robert. Ste. Emilien.
- 30 17 ԲՇ. ԺԶ. or Յիմանց:
 Maxime. Ludovic.
- 18 ԳՇ. ԺԷ. »
 1er Mai. Sts. Jacques et Philippe.
- 2 19 ԴՇ. ԺԸ. or Յիմանց:
 3 20 ԵՇ. ԺԹ. »
 Inv. de la Ste. Croix.
- 4 21 ՈՒՐ. Ի. »
 5 22 ՇԲ. ԻԱ. »
 Conversion de S Augustin
- 6 23 + ԿԻԻՐ. զկ. ԻԲ. »
 Կարճը Կէրակէ:
 S. Jean-Porte-Latine.
- ՅՆ. Ս. Գեորգէ:
 Տար. քահանայաւանդան ճօրճ Ե. Ռաք. Անգլիոյ:
 7 24 ԲՇ. ԻԳ. or Յիմանց:
 St. Stanislas.
- 8 25 ԳՇ. ԻԴ. »
 9 26 ԴՇ. ԻԵ. »
 S. Grégoire de Nazianze.
- 10 27 ԵՇ. ԻԶ. »
 11 28 ՈՒՐ. ԻԷ. »
 12 29 ՇԲ. ԻԸ. »
- 13 30 + ԿԻԻՐ. զձ. Ե. »
 Տօժ երեսման Ս. Խաչի:
 ՅՆ* Կիսարեւելոյն, Լ առտեւոյն Յանգլ-
 բորէ, Ջէքէլեւոյ:

Մ Ա Յ Ի Ս 31 ՕՐ

MAI 31 JOURS.

- 14 1 **ԲՇ.** Լ or Յիմանց :
Rogations. D. Q.
 Յ՛ն Արեւիկա Տարգարէի :
- 15 2 **ԳՇ.** ԼԱ. »
 Ste. Denise.
- 16 3 **ԴՇ.** ԼԲ. «
 Smf. Մարերի 30 or :
- 17 4 **ԵՇ.** ԼԳ. »
Ascension. St. Pascal.
- 18 5 **ՈՒՐ.** ԼԴ. »
 Ste. Juliette,
- 19 6 **ՇԲ.** ԼԵ. »
 Ste. Yves.
 Տար. Զնոր. Նիէուս Բ. Կայսեր Ռոմայնայ
- 20 7 * **ԿԻՒՐ.** զԱ. »
 St. Bernardin.
- 21 8 **ԲՇ.** ԼԵ or Յայսմ. Մարերի 30 or :
 Յ. Յովնանէն աւերարանի :
- 22 9 **ԳՇ.** ԼԶ or Յիմանց :
 St. Emile. Ste. Julie.
- 23 10 **ԴՇ** ԼԺ. »
- 24 11 * **ԵՇ.** ղԿ. Բառասներորդ or յիմանց, Համբարձումն Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիսոսի յերկինս : Վիճակ :
 85րդ տարեկարծ հաստատութեան Ա. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցի Կ. Պոլսոյ :
 Ste. Angèle.

- 25 12 **ՈՒՐ.** ԽԱ. or Յիմանց, պանի :
- 26 13 **ՇԲ.** ԽԲ. »
- 27 14 * **ԿԻՒՐ.** զԱ. Է. » Բ. Ծաղկազարդ :
Pentecote. S. Olivier.
 Տար. Բաճարարութեան Նիէուս Բ. Կայսեր Ռոմայնայ. 1897 :
- 28 15 **ԲՇ.** ԽԴ or Յիմանց :
 St. Germain.
- 29 16 **ԳՇ.** ԽԵ. »
 St. Maximin.
- 30 17 **ԴՇ.** ԽԶ. »
 S. Félix. S. Ferdinand.
- 31 18 **ԵՇ.** ԽԷ. » Երկնային վիճակ, յիսուսակ վիճակաւ քնտրութեան Մասաթեայ առաքելոյն :
- 19 **ՈՒՐ.** ԽԸ or յիմանց : Պանի :
 Յուլիէն Ն. Տ. 1er Juin.
- 20 **ՇԲ.** ԽԹ. »
 Ste. Emilie.
- 31 21 * **ԿԻՒՐ.** ալ. յիսուսերորդ or յիմանց. Հոգիալուստ :
 Պէր Կլոտիլդ :
Trinité. Ste Clotilde.
 Յ. Կասարանդիանայի Լ. Հեղինէայ :
 Տար. Զնոր. Զորճ Ն. Բաճ. Բրիտանիայ, 1865 :
- 4 22 **ԲՇ** Բ. or Հողիգալստեան :
 Ste Emma S. François.
- 5 23 **ԳՇ.** Գ. Բ. »
- 6 24 **ԴՇ.** Գ. Բ. or »
 Ste Pauline.
 Տարեկարծ Ա. Ղ. Ս. Սանտաբարբաթեան Հայոց 1860.
- 7 25 **ԵՇ.** Ե. or Հողիգալստեան :
Fête-Dieu. S. Lié.
- 8 26 **ՈՒՐ.** Զ. or Հողիգալ :
 S. Médard. S. Gotard.

- 9²⁷ ՇԲ. Է. or Հոգեգալստան:
Ste Pélagie. St Vincent,
- 10²⁸ + ԿԻԻՐ. աճ. Ա. Յարոբեան, և Եդ. Եդիս մարգարտից:
St Yvon. St Edgard.
Տար. Գ. Բէրբեր Բագ. Սէրպէյ, 1903:
- 11²⁹ ԲՇ. Հովհաննէանց կուսանաց:
St Amable.
- 12³⁰ ԳՇ. Գայիանէանց կուսանաց:
Ste Olympe,
- 13³¹ ԴՇ. Պանի:
St Antoine de Padou.

Յ Ո Ի Ն Ի Ս 30 ՕՐ

JUN 30 JOURS

Նոր Տոմ

- 14¹ ԵՇ. Յովհ. Կարապետից, և Արամազինեա Եպիս.
15² ՈԻՐ. պանի: Տոմ. Մարգաց 30:
16³ * ՇԲ. Սրբոյ հորն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին յիշատակ
Ելիցն ի վիրապէն:
17⁴ * ԿԻԻՐ. ղի. Տոմ Կարոզիկէ Ա. Էջմիածնի:
S. Jérémie.
18⁵ ԲՇ. մանկանցն Քերլեմի:
S. Amand.
19⁶ ԳՇ. Կուսանացն Նունեայ:
S. Gervais. Ste. Alice.
20⁷ ԴՇ. Պանի: Յայսմ. Մարգաց 30:
S. Sylvère. Ste. Florence.
21⁸ ԵՇ. Սրբոյ իշխանաց Սանակայ և Համազասպայ:
Ste. Alice.
22⁹ ՈԻՐ. պանի:
ÉTÉ. S. Paulin. S. Alban.
Աճառն աճառք և արեւադարչ ինեցբերան. ցերեկն
ոչաք կարճանալ և գելերն երկարել:
23¹⁰ ՇԲ. Մեծն Ներսէսի Հայրապետից և Խաղայ Եպիսկ.
S. Jacob.
24¹¹ * ԿԻԻՐ. ղճ. Բարեկենդան Ա. Լուսաւորչի պանոց:
Nativ. de Saint Jean-B.
25¹² ԲՇ. պանի: Եպիսկանու Կիպրիացոյն, Բաբելայ հայ-
րապետից և Երից աւակերաց նորին:

- 26 13 **ԳՇ.** պահ: Կոստանդիանոսի քաղ. եւ մօրն Հեղինեայ:
- 27 14 **ԴՇ.** պահ: Ste. Adèle. Ste. Adeline.
- 28 15 **ԵՇ.** պահ: Թէոփոսի Գաղասացոյն, Թալիլեայ բժշկին եւ 7 կուսանացն, որք Էնկիւրի կասարեցան: S. Irénée.
- 29 16 **ՈՒՐ.** պահ: S. Pierre et S. Paul.
- 30 17 * **ՇԲ.** Գիւս նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի:
- 18 * **ԿԻՒՐ.** զկ: Գ. Հոլեգալսեան: 1er *Juillet*. Ste. Léonore.
- 2 19 **ԲՇ.** Վկայիցն Անճոնիմոսի, Թէոփիլոսի, եւն. *Visitation de la la Sainte-Vierge.*
- 3 20 **ԳՇ.** Գանիելի մարգարէին եւ երից մանկանցն Սեդրաւայ, Միսաւայ եւ Աբեղնազովի: S. Anatole. S. Bertrand.
- 4 21 **ԴՇ.** պահ: Ste. Berthe. S. Ulric. Տար. անկախութեան Մեաց. Նահ. Ամբրէյ. 1777:
- 5 22 * **ԵՇ.** Սրբոց քարգմանչացն մերոց Սանակայ եւ Սեւրոպայ: Տճն Աղգային եւ յիշարակ Ոսկեղար քրտկան: Ste. Philomène. Ste. Zoé.
- 6 23 **ՈՒՐ.** պահ: Ste. Dominique.
- 7 24 **ՇԲ.** Տրդասայ քաղաւորին, Աւետիկ քաղաւորոյն եւ Խոսրովիկոսոյն: Յն. Ծնանդ Յովն. Կարապետին:
- 8 25 * **ԿԻՒՐ.** զճ. Ste. Virginie. S. Procope.
- 9 26 **ԲՇ.** Կայխսրոյ, 49 վկայիցն եւ Ղուկիանոսի հնն, Ste. Florienne. S. Cyrille.
- 10 27 **ԳՇ.** Չախարիս մարգարէին: Ste. Félicité.
- 11 28 **ԴՇ.** պահ: Ste. Olga. D. Q.
- 12 29 **ԵՇ.** Եղիսի մարգարէին: St. Gualber. St. Paulin
- 13 30 **ՈՒՐ.** պահ: S. Eugène.

Յ Ո Ւ Լ Ի Ս 31 Օ Ր
JUILLET 31 JOURS

Ս. Տոմ.

- 14 1 **ՇԲ.** Երկոսասան առաւելոցն եւ Պօղոսի 13 առաւելոյն: FÊTE NATIONALE. Քանդաճան հրաշակաւոր բանորին Պարիզէն եւ հասարակութեան Հանրապետութեան Գաւազնոյ, 1789.
- 15 2 * **ԿԻՒՐ.** բժ. Բարեկենդան Վարդավառի:
- 16 3 **ԲՇ.** Ա. or պահոց Վարդ.
- 17 4 **ԳՇ.** Բ. or պահ. Վարդ.
- 18 5 **ԴՇ.** Գ. or պահ. Վարդ.
- 19 6 **ԵՇ.** Գ. or . St. Arsène et Vincent de P.
- 20 7 **ՈՒՐ.** Ե. or պահ. Վարդ. Ste. Marguerite.
- 21 8 **ՇԲ.** Յիսուսակ սալամակին հնոյ եւ սօն հորոյս Սեկեղեցոյ: St. Victor. Ste. Julie.
- 22 9 * **ԿԻՒՐ.** Վարդավառ: Տճն պայծառակերպութեան Յիսուսի Քրիստոսի: Ste Marie-Madeleine.
- 23 10 **ԲՇ.** Բ. or Վարդավառի: Յիսուսակ մեռելոց:
- 24 11 **ԳՇ.** Գ. or Վարդ. Յիսուսակ 1895-96 նահասակաց մերոց, որք կասարեցան ի Սասուն, ի Ջէյրան, ի Կիլիկիա, ի Ե. Պոլիս եւ այլ եւ այլ գաւառս Հայասան աշխարհի վասն ազատութեան: Հոգեհանգիստ Վան Նահարակաց Վերոյ: Ste. Christine.
- 25 12 **ԴՇ.** պահ: Ste. Valentine.
- 26 13 **ԵՇ.** Եսայեայ մարգարէին: (Հարսանիք): Ste. Anne. Ste. Christienne.

- 27 14 **ՈՒՐ**. պանի:
- 28 15 **ՇԲ**. Ս. Թաղեսի առաքելոյն եւ Սանդուղի կոստին:
- 29 16 * **ԿԻՒՐ**. ակ. (Հարսանիք):
Ste. Marthe.
- 30 17 **ԲՇ**. Կիսրիանոսի եպսկոպ. 45 վկայիցն եւ կուսանացն
Յուսիանեայ, Եւփիմեայ եւ Բրիսիլեայ:
Տար. Գաճ. Վեճիճիճի Եմանուէլ Գ. Բագ. Իդուլէոյ:
- 31 18 **ԳՇ**. Աքանագինեայ եպսկ, 10 աակ, եւ 5 վկայիցն:
- 19 **ԴՇ**. պանի:
1er Aout. Ste. Espérance.
- 2 20 **ԵՇ**. Նախահարցն Աղամայ, Աբէլի, Աեթայ, Ենովսայ,
Ենովմայ, Նոյի, Մելիսեղեկի, Աքահամու, Իսահա-
կայ, Յակովբայ, Յովսեփայ, Մովսիսի, Ահարոնի եւն.
- 3 21 **ՈՒՐ**. պանի: Ste. Lydie. P. L.
- 4 22 **ՇԲ**, Որդոց եւ բռանց Սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի
Լուսաւորչին, Արիսակիսի, Վրդանիսի, Յուսկանն,
Գրիգորիսի եւ Գանիէլի:
St. Dominique.
- 5 23 * **ԿԻՒՐ**. ամ. St. Abel. St. Cassien.
- 6 24 **ԲՇ**. Մակարայեցոցն եղիազարու քահանային եւն.
Transfiguration de N.-S:
- 7 25 **ԳՇ**. Երկուսսան մարգարէիցն Ովսեայ, Ամովսայ եւն.
- 8 26 **ԴՇ**. պանի: st. Cyriaque.
- 9 27 **ԵՇ**. Սոփիայի եւ Երից դստրացն՝ Պիսոսի ելպիսի,
եւ Ագապեայ:
St. Romain. St. Secondien. D. Q.
- 10 28 **ՈՒՐ**. պանի: St. Laurent.
- 11 29 **ՇԲ**. Գրիգորի ասուածաբանին:
Ste. Suzanne. St. Tiburce.
- 12 30 * **ԿԻՒՐ**. ղկ. Ste. Claire. St. Anicet.
- 13 31 **ԲՇ**. Կիրակոսի եւ մօրն Յուլիսայի եւ վկայիցն Գոր-
դիսի, Պողիսոսի եւ Գրիգորիսի:

Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս 31 Օ Ր
AOUT 31 JOURS

- 14 1 **ԳՇ**. Վանանայ Գողթնացոյն, Եւզինեայ կոստին եւ հօրն
Փիլիպպոսի, մօրն Կողթեայ եւ Երկուց եղբարց Աերգ-
եայ եւ Ապիսոնի եւն. Տոմ. Աւելեաց (30 or):
Տարեբ. Գահալաւ. Նիւտայ Ա. Բագ. Սէւէրան:
- 15 2 **ԴՇ**. պանի: Assomption.
- 16 3 **ԵՇ**. Եւզինեոսի, Մակարիոսի, Կանդիսոսի, Ակիւղասայ:
- 17 4 **ՈՒՐ**. պանի: Ste. Elise. N. L,
- 18 5 **ՇԲ**. Եփեսոսի ժողովոյն եւ 200 հայրապետացն:
Ste. Hélène.
- 19 6 * **ԿԻՒՐ**. ղձ. Բարեկեղան Ս. Ասուածամնի պանոց:
Տոմար, Նաւասարդ (30 or): Ամսնոր եւ սարեմուս
ՏՆԺ — 4410 բուն բուսկանին Հայոց:
Յոնուայ՝ Ալլալէրդու-Քէան Բագ.
- 20 7 **ԲՇ**. Ա. or պանոց Ասուածամնայ:
- 21 8 **ԳՇ**. Բ » » Ste. Jeanne.
- 22 9 **ԴՇ**. Գ » » St. Fabrice.
- 23 10 **ԵՇ**. Գ » » Set. Sidonie.
- 24 11 **ՈՒՐ**. Ե or պան. Ասուածամնի. Յայտմ. Նաւասարդ
(30 or) ՌՅԿԷ — 1567 հաստատուն եւ անբարձ բուս-
կանին Հայոց ըս Յայտմու ուրց: Իյեսին ժամանակս
սովորուրիւն եղեւ ղնել զսկիզբն բուսկանիս Ի
Կաղանգս Յունուարի ըս հին Տոմարի.

- 25 12 * ՇԲ. Տօն Շողակարի Ս. Էջմիածնայ, ըստ
Կէսէան Ս. Գրէգոր Լաւրաւորէի:
St. Louis, roi P. Q.
- 26 13 * ԿԻԻՐ. Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի,
- 27 14 ԲՇ. Բ. or Աստուածածնի: Յիւս. մեռելոց:
- 28 15 ԳՇ Գ. » St. Augustin.
- 29 16 ԴՇ. Դ. » *Décollation de S. Jean-Bap*
- 30 17 ԵՇ. Ե. » Ste. Rose. St. Fiacre.
- 31 18 ՈՒՐ. Զ. » St. Aristide.
- 19 ՇԲ. Է. » *1er Septembre. S. Auguste*
- 20 * ԿԻԻՐ. զձ. Ուրբող. or Վերափոխ. S. Etienne. R.
- 3 21 ԲՇ. Թ. or Վերափոխ. St. Grégoire.
Յն. * Թարեւս արտէւալ:
- 4 22 ԳՇ. Յովակիմայ և Աննայի ծնողացն Ս. Աստուածածնի:
- 5 23 ԴՇ. պանի: St. Victorin. St. Agnan.
- 6 24 ԵՇ. Երէմիա մարգարէին :
- 7 25 ՈՒՐ. պանի:
- 8 26 ՇԲ. Առակելոցն Թովմայի Յակոբայ և Շմառնի:
Nat. de la Sainte-Vierge.
- 9 27 * ԿԻԻՐ. Բկ.
- 10 28 ԲՇ. Վկայիցն Ստեփաննոսի Ուլնեցւոյն, Գոմարինեայ,
Ծամիղոսի, Տոփիկոսի և Ռասիկոսի:
Ste. Pulchérie. St. Oger.
- 11 29 ԳՇ. Մարգարէիցն Եղեկիէլի, Եզրի և Զաբարիայի
հօրն Յովնաննու Մկրչի:
Յն. * Կէսար. Յովն. Կարաղետի:
- 12 30 ԴՇ. պանի:
St. Raphaël. St. Guy.
- 13 31 ԵՇ. Յովնաննու Կարապետին և Յոբայ արդարոյն:

Նոր Տոմար,

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30 ՕՐ
SEPTEMBRE 30 JOURS

- 14 1 ՈՒՐ. Պանի:
Յն. Սի. Գոնի Սիւնակեցոյն և Եկեղեց. Կարբեհոս:
- 15 2 ՇԲ. St. Alfred. St. Nicodème.
- 16 3 * ԿԻԻՐ. բձ. Ste. Edith. Ste Sébastienne.
- 17 4 ԲՇ. Անդրէի զօրավարին և բանակի նորին:
- 18 5 ԳՇ. Անդրիանոսի և կնոջն Անասուայ: Տոմ. Հոռի (30):
Ste. Stéphanie.
- 19 6 ԴՇ. Պանի: Տոմ. Հոռի (30 or):
St. Gustave.
- 20 7 ԵՇ. Աբրահամու, Խորենայ, Կոզմայի, Գափիանոսի և Լն.
- 21 8 * ՈՒՐ. զկ. Պանի: Տօն ծնդ. Աստուածածնի ի յԱննայէ:
Յն. * Եսս շնոր. Աստուածածնի:
- 22 9 ՇԲ. Նիկիոյ ժողովոյն և 318 հայրապետաց:
St. Maurice. Ste Aimée,
Յն. Յաշակեայ և Աննայի:
- 23 10 * ԿԻԻՐ. ակ. Բարեկեղան սուրբ Խաչի պանոց:
Յայտմ. Հոռի, 30 or: Անանիանոս և հասարակած,
լինի սիւ և զիւր հաւասար:
Automne. St. Lin.
- 24 11 ԲՇ. Ա. or սուրբ Խաչի պանոց:
- 25 12 ԳՇ. Բ. » —
- 26 13 ԴՇ. Գ. » —
- 27 14 ԵՇ. Դ. » —
- 28 15 ՈՒՐ. Ե. » —

- 29 16 **ՇԲ.** Տօն Եկեղեցւոյ. Գաւակասի՛մ սուրբ Խաչի :
St. Michel, Մէլ էլ հրէշտակաշէտ :
- 30 17 * **ԿԻԻՐ.** Խաչվերաց :
St. Grégoire. St. Jérôme P. L.
Յն.՝ Էս Խաչվերաց Լ պահ :
- 18 * **ԲՇ.** Տօն Խաչի, յիշատակ մեռելոց :
1er Octobre. St. Rémi.
- 2 19 **ԳՇ.** Տօն Եկեղեցւոյ :
SS. *anges Gardien*, Պահապան հրէշտակաց :
- 3 20 **ԴՇ.** Տօն Եկեղեցւոյ :
St. Gérard. St. Antonin.
- 4 21 **ԵՇ.** Տօն Եկեղեցւոյ :
St. François d'A. Ste Aure.
- 5 22 **ՈՒՐ.** Տօն Խաչի :
- 6 23 **ՇԲ.** Տօն Խաչի : Ste. Foi St. Arthur.
Յն.՝ Յըն-Քէն Յովն. Կարապետքն :
- 7 24 * **ԿԻԻՐ.** ղկ. Բարեկենդան Վարագայ խաչի պահոց :
St. Serge St. Marc. D. Q.
- 8 25 **ԲՇ.** Պահմ : Մասնասայ, Փիլիկիսիմոնի և Սիմ.Սիւբակեցւոյն
Ste. Brigitte. Ste. Laurence.
- 9 26 **ԳՇ.** Պահմ : Կուսանացն Փեփրոնեայ, Մարիանեայ, և
վկայութիւն Շուշանայ դստրն Մեծին Վարդանայ :
Յն.՝ Անշ. Յովնաննու աւերարանքն :
St. Denis.
- 10 27 **ԴՇ.** Պահմ :
- 11 28 **ԵՇ.** »
- 12 29 **ՈՒՐ.** »
- 13 30 **ՇԲ.** Գեորգայ զօրավարին, Արոմսոսի և Ռոմանոսի :
Յն. Տն Սբէոյն Գրէգորէ Լուսաստանքն յերոյ :
St. Edouard. St. Théophile.

Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 30 ՕՐ
OCTOBRE 30 JOURS

Տ
Տ

- 14 1 * **ԿԻԻՐ.** ղճ. Տօն Վարագայ Ս. Խաչին : Հարսանի՛մ :
- 15 2 **ԲՇ.** Գաւրի Գվնեցւոյն, Ղամբէոսի և Ղամբէոսիւոյն :
Ste. Thérèse. St. Roger.
- 16 3 **ԳՇ.** St. Gall N. L.
- 17 4 **ԴՇ.** Պահմ : Տոմ. Սահմի 30 :
- 18 5 **ԵՇ.** Իսխանացն Սահակայ և Համազասպայ :
S. Lucas évangeliste.
- 19 6 **ՈՒՐ.** Պահմ :
- 20 7 **ՇԲ.** 72 աւակերսացն Յիսուսի : Ste. Cléopâtre.
- 21 8 † **ԿԻԻՐ.** ղկ.
- 22 9 **ԲՇ.** Փոկառւ հայրապետի և Երանոսի :
Ste. Salomé. St. Mellon.
- 23 10 **ԳՇ.** Կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառեայ և Պղղազեայ :
- 24 11 **ԴՇ.** Պահմ : St. Magloire.
- 25 12 **ԵՇ.** Պանդալէոնի բժշկին, Երմոկայ Բահանային և Եպ-
րաֆեայ կուսին :
St. Crépin. St. Boniface.
- 26 13 **ՈՒՐ.** Պահմ :
- 27 14 **ՇԲ.** Սրբոց քարգնանչաց վարդապետացն մերոց՝
Մերուզայ, Եղիշէի, Մովսիսի և Բերթոլին,
Գաւրի անշարք փիլիսոփային, Գրիգորի
Նարեկացոյն և Ներսիսի Կաչեցւոյն :
St. Armand.
- 28 15 † **ԿԻԻՐ.** ղկ.

- 29 16 **ԲՇ.** Գրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսին (յիւսասկ զիւսի նշխարաց), եւ հարցն Թաքլոյ, Թովմասու, Վարոսի, Անտոնի եւ Կրոնիդեայ եւ եօրէ խոսանա-
րակացն՝ որք յիննակեան վանն կասարեցան:
Յայսմ. Սահմի 30 օր:
S. Narcisse. Ste. Irène,
- 30 17 **ԳՇ.** Առաքել. Անանիայի, Մասաբայի, Բառնաբայ,
Փիլիպպոսի, Յովնաննու, Շիղայի եւ Սիդուանոսի:
Ste. Zénobie. P. L.
- 31 18 **ԴՇ.** Պանի:
Ste. Lucile. St. Quentin.
- 19 **ԵՇ.** Դիոնեսիոսի Արիսպագացւոյն, եւ առաքելոցն
Տիմոթէոսի եւ Տիսոսի:
1er Novembre **Toussaint.**
- 2 20 **ՈՒՐ.** Պանի:
Les Trépassés.
- 3 21 **ՇԲ.** Սրբոց Աւետարանչացն Մասքէոսի, Մարկոսի,
Ղուկասու եւ Յովհաննու:
Տօր. Գահակաւու. Նիւնայ Բ. Կայեր Ռոմէոյ:
- 4 22 + **ԿԻՒՐ.** զձ.
Ste. Charlotte,
- 6 23 **ԲՇ.** Ղուկիանոսի հարիւրապետին, Յովսեփայ Աս-
տուածաբոն, Յովսեփայ Արիմաքացւոյն, բարեկամին
Յիսուսի Ղազարու եւ լեց նորա Մարթայի եւ Մա-
րիամու: (Հարսնիխ)
St. Léonard D.Q.
- 7 24 **ԳՇ.** Թէոդիսոնի բահանային, Չենոնի զինաւորին, Մա-
կարայ, Եղոբեայ եւ Ռամելայ:
St, Ernest.
- 8 25 **ԴՇ.** Պանի:

- 8 26 **ԵՇ.** Խարիթեանց եւ վկայիցն Արեմնայ եւ Բրիսաս-
փորի, եւ Երկուց կանանցն Կալինիկեայ եւ Ակիւլինայ
Stes. Reliques.
ՅՆ. Դեմոքրէոյ, Հիւլի:
- 9 27 **ՈՒՐ.** Պանի:
St. Théodor.
- 10 28 **ՇԲ.** Երկոսասան վարդապետացն Ռէքէոսի, Սեղբես-
տոսի, Աքանասի, Կիւրդի Երուսաղիմացւոյն, Եփրեմի
Խուրին Ասորոյ, Բարսղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի
Նիսացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու
Կիպրացւոյն, Յով. Ոսկեբերանին եւ Կիւրդի Աղեֆանոյ.
- 11 29 * **ԿԻՒՐ.** բձ. Գիւս Խայ:
St. Martin.
Տօրերորչ շնոր. Վէթերէօ Էմմանուէլ Գ. Լաֆ.
Խրաւէոյ, 1869:
- 12 30 **ԲՇ.** Անասասայ Բահան. Վարոսի, Թէոդորիեայ եւ
որդոց նորա, եւ որոց ընդ նմա կասարեցան:
- 13 31 **ԳՇ.** Հիպերիկեանց որք ի Սամուսաս կասարեցան:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30 ՕՐ
NOVEMBRE 30 JOURS

- տր Snd.
- 14 1 **ԴՇ.** Պանի: Ste. Vénérande.
 15 2 **ԵՇ.** ԱնԷրիանոսի Աքասացւոյն, Բաբելայ ծերոյն և ուրսուն և 4 աւակերաց նորին: ste, Eugénie.
 16 3 **ՈՒՐ.** Պանի: st. Edmond.
 17 4 **ՇԲ.** Յովաննու Ոսկեբրանիին:
 18 5 * **ԿԻՒՐ.** ալ. st. Mandé.
 19 6 **ԳՇ.** Ասեփաննոսի Հռովմայ հայրապետին, և Քանանայից և Սարկաւազաց և ժողովրդոց որ ընդմեա կասարկեան Ste. Elisabeth.
 20 7 **ԳՇ.** Ակիփսիմայ Լպեղոյ. Յովսեփայ քնն. Այիթալայ սարկաւազին և Պղտսնի վկային: St. Octave.
 21 8 **ԴՇ.** Պանի: *Présent. de la Sainte Vierge.*
 22 9 **ԵՇ.** Հայրապետացն ՄԼՏՐՈՒՓԱՆՈՍԻ, Աղևաւորոսի, Պօղոսի խոստովանողին և Գօսարացն:
 23 10 **ՈՒՐ.** Պանի: st. Clément.
 24 11 **ՇԲ.** Հրեոսկապետացն Գաբրիէլի, Միխայէլի և ամե-
 25 12 + **ԿԻՒՐ.** աձ ste. Catherine.
 26 13 **ԳՇ.** Մելիսոսի Անսիոնայ հայրապետին, և Միմասայ Եղիպացւոյն, և միւս Մելիսոսի Եպիսկոպոսին, Բուրայ Բանանային և Շինու սարկաւազին: Ste. Victorine.
 27 14 **ԳՇ.** Գեմեսրեայ վկային, և Բասիլիկոսի Բանանային:

- 28 15 **ԴՇ.** Պանի:
 Յն Փէլէպ. առաւել. և Բարէկէնդան Գառանձօրեայ պահոց Յիւրոսի:
 29 16 **ԵՇ.** Գուրիաւայ, Սամահասայ, Արիբայ սարկաւազին, Ռոմանոսի մեհակեացին, Մանկանն խոստովանողի և Հիւսիոսի զինաւորին:
 30 17 **ՈՒՐ.** Պանի
 St, André, ap.
 18 **ՇԲ.** Առաւելոց Անդրէի և Փիլիպպոսի:
1er Décembre.
 2 19 + **ԿԻՒՐ.** զի, Բարեկենդան Յիսնակաց պանոց:
Avent. St. Aurélie.
 3 20 **ԳՇ.** Ա. Յիսնակի պան.
 St. François-Xavier.
 4 21 **ԳՇ.** Բ. or պան. Ընծայուսն Ասուածանի ի Տանարն:
 5 22 **ԴՇ.** Գ. or պան.
 6 23 **ԵՇ.** Գ. or պան.
 7 24 **ՈՒՐ.** Ե. or պան.
 8 25 **ՇԲ.** Գրիգորի սքանչելագործին, Նիկողայոսի հայրապետին և Միլուոնայ Եպիսկոպոսին:
Immaculée-Conception.
 9 26 + **ԿԻՒՐ.** դձ. Ա. Կիւր. Յիսնակաց: (Հարսանիի):
 10 27 **ԳՇ.** Կուսանացն Յուլիանեայ և Վասիլուհոյ:
 11 28 **ԳՇ.** Ղուկկիանոս Բանն.Տարագրոսի, Բրոպոսի և Ան-
 դրոնիկոսի վկայից, և Ոնեսիոնայ և այլոց աւակեր-
 12 29 **ԴՇ.** Պանի:
 13 30 **ԵՇ.** Կղեմայ հայրապետին, Բագարասայ Տոռուկնայ Եպիսկոպոսին:
 Ste. Lucie. Ste. Odile.

Նոր Տոմ.

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31 ՕՐ

DÉCEMBRE 31 JOURS

- 14 1 ՈՒՐ. Պանի:
St. Nicaise. Ste. Noémie. N. L.
- 15 2 ✠ ՇԲ. Սրբոց Առաքելոց եւ առաջին լուսաւորչացն
մերոց Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի:
Ste. Sylvie et Crétienne.
- 16 3 ✠ ԿԻԻՐ. բկ. Բ. Յիսնակաց:
Տար. Գահ. Ալլաբերն Ա. լաբարբէն Պելճիտայի:
Ste. Adélaïd. Ste. Albine.
- 17 4 ԲՇ. Գեներիոսի եպիսկոպոսին, Մերկերիանոսի զի-
նաւորին, Յակոբբայ եւ Իրաւափառայ վկայից:
Տոմար. Բաղոց 30 or:
Ste. Yolande. St. Lazare.
- 18 5 ԳՇ. Նախավկայ եւ ի Բրիսոսո հաւասացեալ անդրա-
նիկ քազաւորին մերոյ Աբգարու:
- 19 6 ԴՇ. Պանի:
Յն. * Նիկողայոսի հայրապետին: Պաշտպան Նաա-
ժարաց:
Տն առաւանդու Նիսոլայ կայսեր Ռոստիոյ:
- 20 7 ԵՇ. Հարցն եգիպսացւոց Պողոսի, Պողայ. Մակարայ.
Եւազրի, Յովն. Գրեցւոյն, Յովնն. Կարճանոսակին,
Նեղոսի, Արսէնի, Սիսիանու, Դանիէլի, Մրապիոնի,

- Մակարիոսի, Պիմենի եւ այլոց հարց:
St. Theophile.
- 21 8 ՈՒՐ. Պանի: Յայտ. Բաղոց 30 or:
St. Thomas.
- 22 9 + ՇԲ. ալ. Յղութիւն Ասուածածնի յԱննայէ:
Չիւնաճար Լ արեւորայ յձեղջէբ, ցերեկ-
նիսի երկարել Լ ինչեքն կարճուալ:
Hiver. St. Honorat.
- 23 10 ✠ ԿԻԻՐ. բժ. Բարեկենդան Ա. Յակոբբայ պանոց:
Ընթարիւն Գեորգ Ե. Վեհափառ Կար-
դիկոսի Ամենայն Հայոց:
Ste. Victoire.
- 24 11 ԲՇ. Ա. or պանոց: Մինասայ, Երմոզինէայ. Գրաբոսի
եւ կանաւոր սղխասցն Յովնանու Լ Եւլիսիանոսի:
Ste. Irma, et st. Delphin.
- 25 12 ԳՇ. Բ. or պան. Կուռնէլիոսի հարիւրապետին, Շմա-
ւոնի՝ ազգականին Բա.ի, Պոլլիկարպոսի Չիլոնցիոյ
հայրապետին Լ վկայից որք յԱրեւելս կասարեցան:
NOEL
- 26 13 ԴՇ. Գ. or պան.
st. Etienne.
- 27 14 ԵՇ. Գ. or պան. Եւստասիոսի, Օգսենիոսի, Եւզի-
նէոսի, Ովրեսեսի, Լ Մարգարիոսի:
st. Jean, évangéliste.
- 28 15 ՈՒՐ. Ե. or պան.
SS. Innocents. P. L.
- 29 16 ՇԲ. Յակոբբայ Մծբնայ հայրապետին, Մարուգէի նր-
գաւորին Լ Մելիսեոսի եպիսկ.

- 30 17 + **ԿԻՒՐ**, ակ. Դ. յիսնակաց: (Հարսանիք):
- 31 18 **ԲՇ.** Իգնատիոսի, Աղղէի և Մարութայի եպիսկոպոսաց:
Նոր Տոմար 1 Յոսէնոսար, Լ Կորնէժոս 1918 ընտ-
կանին Բրէնոսոսի:
Circumcision.
- 19 **ԳՇ.** Թէոպոսկայ եպսկ ին, Թէոփնայ վկային և չորից
 զինուորացն, Բաստսի, Եւսէթի, Եւսիփի և Բասիլիդեայ:
- 20 **ԴՇ.** Պահի:
- 21 **ԵՇ.** Կուսանացն Ինդոսի, և Դոմնայի, և Գղերիկոսի
 Բանանային և Երկուց Բիւրուցն որք այրեցան յեկե-
 դեցին Նիկոմիդացուց:
- 22 **ՈՒՐ.** Պահի:
- 23 **ՇԲ.** Գաթի մարգարէին և Յակոբայ առաքելոյն:
- 24 * **ԿԻՒՐ.** ամ. Երզ յիսնաց:
Ուսու. Լ Յն. Ճրտգուլոյց Ծննդէան:
- 25 **ԲՇ.** Ասեփաննոսի նախասարկաւագին և առ զ. մարտիր.
 * **Ուսու. Լ Յն. Տնն Ծնդ. Յն. Բն.**
- 26 **ԳՇ.** Առաքելոցն Պողոսի և Պետրոսի:
- 27 **ԴՇ.** Պահի:
- 28 **ԵՇ.** Որդուց Որոսման Յակոբայ առաքելոյն և Յով-
 հաննու աւեսարանչին: Բարեկենդան Ծննդեան պահոց:
- 29 **ՈՒՐ.** Ա. or Ծնդ. պահոց:
- 30 **ՇԲ.** Բ. or պահոց Ծնդ. և Բարդի հայրապետին
 և Էդթոն Իրիգորի Նիսապոլոյն, Սեղբասրոսի հայ
 րապետին և սրբայ Եփեմի Սուրին Ասորոյ:
- 31 * **ԿԻՒՐ.** Գ. or պահ. Ծնդ.

Փարիզի ազգային Մարմինները

Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Եկեղեցույ Հոգաբարձութիւն
 Նխզ. Տ. Վառձապուհ Աւագ-Քահանայ: Ատենապետ՝
 Տիար Զ. Զօրայեան: Ատենապալիր՝ Տ. Մ. Մէլգուրեան:
 Գանձապահ՝ Տ. Մ. Էլմասեան: Անդամք՝ Տիարք Ա. Ճէ-
 վաշիրձեան և Մ. Սամուէլեան (չրամարեալ):

Փարիզի Հայոց Պարեգործական Ընկերութիւն

Նախագահ Վառձապուհ Աւագ-Քահանայ: Ատենապետ՝ Տ. Մ.
 Գալուստեան, Ատենապալիր՝ Տ. Յ. Ասատուրեան, Գանձա-
 պահ՝ Տ. Նիկոսեան: Անդամք՝ Տիարք Վ. Թաղարեան,
 Գ. Ընդճի. Ս. Անանեանց, Մ. Թաշմաձեան, Գ. Միստեան:

Օժանդակ Մարմին Կովկասի հայ փախստականներու
 կազմուած 1915 Նոյեմբերին

Անցեալ տարւոյնէ մինչեւ 1916 Հոկտեմբերի վերջը
 մուտք ունեցած է 22,378 ֆր. 65 ս. Հետեւեալ կերպով.
 Ամսավճար 121 Անդամներէ, 13,980, Փարիզի Հայ զա-
 րուքէն նուէր 2,747 ֆ. 95 սոյով. Բարեգործ ֆրանսա-
 ցիներէ նուէր՝ 3,300 ֆ. 70 ս. Փարիզի Հայ Երիտա-
 սարկայ Միութենէն 2,350 ֆրանք:

Օժանդանակ Մարմինը իր հաւարած զումարները Վեհ.
 Հայրապետին կ'ուղարկէ կանանաւորապէս Ն. Վ. Պօղոս
 Նուպար փառչի ձեռքով:

Օժանդակ մարմինը կազմուած է հետեւեալ կերպով.
 Նախագահ՝ Վառձապուհ Աւագ-Քահ. Ատենապետ՝ Տ. Քե-
 րովքէ Սիվաձեան, Ատենապալիր՝ Տ. Վ. Թաղարեան, Գան-
 ձապահ՝ Տ. Կ. Կէլրէք: Անդամներն են Տիարք՝ Ա. Զօ-
 պանեան, Ա. Ճէվաշիրձեան, Յ. Միստեան, Թ. Համբար-
 ձումեան, Ա. Կէլրէք, Ե. Յովակիմեան, Ա. Համբարձումեան

Ասոնցմէ զսա կայ 21 անդամէ բաղկացեալ համարա-
 ռու ընդհ. Ժողովն, նախագալութեամբ անդուստ Հոյ.
 Հովուին և Ատենապետութեամբ Տիար Ա. Էփեմեանի:

Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութիւն

Պատճառակալ նախագահութիւններ

Տիկնացիք, Նոյեմի Գափամաճեան և Իշխանուհի Մելքոն խան:

Գիւան Ընդհանուր Ժողովոյ

Նախագահ՝ Վ. Լամբարտուհի Աւագ-Քահանայ: Ա. Ատենապետուհի՝ Տիկն. Տ. Խ. Ներսէսեան, Բ. Ատենապետուհի՝ Տիկն. Վ. Ե. Թընկիլ, Ատենապետուհի՝ Տիկն. Ե. Լ. Ճէվաշիրճեան:

Տնօրէն Ժողով

Ա. Ատենապետուհի՝ Տիկն. Աննա Մելիքեանց, Բ. Ատենապետ. Տիկն. Է. Էմմէրեան, Ատենապետուհի՝ Տիկն. Երուանդեան, Գանձապահ՝ Տիկն. Զ. Ա. Ճէվաշիրճեան, Անդամուհիք՝ Տիկնացիք Հ. Լ. Կլամիրչիբեքեան, Մ. Քելեկեան խան, Հ. Միրայէրեան, Մ. Յովակիմեան, Զ. Բուլճեան. Օր. Ե. Մարտիրոսեան:

Հայ Աւելասաւորաց Միութիւն

Փարիզի Աշխ. Միութիւնը զոչտօթիւնը ունի 16 տարիէ ի վեր, իր գլխաւոր նպատակն է եղած ընկերական համերաշխութիւնը վառ պահել բոլոր ընկերներու միջեւ և օգնել իրարու բարոյապէս և նիւթապէս:

Ատենապետ՝ Տ. Յովհան. Ասատուրեան, Գանձապահ Մարկ. Գալուստեան:

Հայ Երեսասարդաց Միութիւն

Հիմնուած է 1915 Հոկտեմբերին, իր գլխաւոր նպատակն է նիւթական օգնութիւն հասցնել փախտական Հայերուն: 40ի մօտ ամսական վճարող ընկերներ համախմբուած էին այս նպատակին համար, բայց ինչպէս կը լսենք այժմ վճարող ընկերներու թիւը փոխանակ շատ նարտ նուազիւ սկսած է: Իր հաւաքած գումարները նպատակին կը հասցնէ Օժանդակ Մարմնոյն միջոցով:

ՏԻԿՆ ԱՆՆԱ ՄԵԼԻՔԵԱՆՑ

Փարիզահայ գաղթականութեան հայ լիակաճ սեռի պատուաբեր ներկայացուցիչներէն մին. բնիկ Բագուցի, դուստրն է Անդրէաս Կարապետ Մելիքեանցի, իր տարրական ուսումն աւարտելով Բագուի պետական գիմնազիւան՝ անցած է Եւրոպա:

1895 թուականին երբ ժընեվ կը գտնուէր Օրիորդ Մելիքեանց, հայկական կոտորածները լը ցնցեն քաղաքակիրթ աշխարհը, զգայուն սրտերը չէին կարող անտարբեր մնալ, և բնականաբար, Օր. Մելիքեանց աւելի եւս գիտակից իր ցեղին հանդէպ ունեցած պարտականութեանը, կը փութայ թէ՛ բարոյապէս և թէ՛ նիւթապէս աշխատիլ անոր դժբաղդութիւնը մեղմացնելու միջոցներուն համար:

Տիկին Ա. Մելիքեանց մօտ քսան տարիէ ի վեր հաստատուած է Փարիզ, և այն օրուընէ ի վեր միշտ սիրայօժար կը նուիրուի ազգային գործերու, որոշ թիւով որբերու և ուսանողներու պաշտպան հանդիսանալով:

Ներկայիս աիկին Մելիքեանց կը վարէ Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութեան ատենապետի պաշտօնը:

ՏԻՆԻՆ Ս. ՄԵԼԻՔԵՏՆՅԱՆ

ԱՏԻՆԱՊԵՏՈՒՂԻ ՀԱՅ ՏԻՎՆԱՆՅ ՄՈՒԹԵԱՆ

Կովկասեան քարտով Հայկական հանդէսի մը ժամանակ.

Կ. Պոլսոյ Խաղիւղ թաղին մէջ ճնաւ 1852 Յուլիս 3/15ին: Մեծօրբ պոլսեցի էին ու աղքատիկ, այլ պապին ու հանին, Թուրքերէն կողտուեալով, Ահնայ Չերազ գիւղէն Պոլիս ապաստանած էին և ամիրայական գերդաստանէ: Արդարեւ երկու դար առաջ հրատարակուած՝ այժմ շատ հազուադիւս գրքի մը ձակատը կը կարդացուի. « Տպագրեալ ճախիւք Ջերասցի Մինաս ամիրայի »: Չերազեան Պաղատար ամիրան Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ զինաւոր հիմնադիրն եղած է: Թուրքերը 1821 ապրիլ 29ին Վալիսէ խանի զուռը կախեցին Չերազեան Գառգար ամիրան, յունական ապստամբութեան համակրող Գէպէլէնցի Ալի փաշայի սեղանաւորը, որ կրնար մահուանէ ազատիլ՝ եթէ արհամարհանօք մերժած չըլլար ընդունիլ խղամուծիւնը:

Մինաս Չերազ, Խաղիւղի ներսիսեան ու նուպար-ճահ-նաղարեան վարժարաններէն ուսումնաւարտ ըլլալէ առաջ, դեռ 13 ամեայ՝ սկսած էր օգնական-դասաւուսիւն ընել իր դասարանէն ստորին կարգերուն: Գրեթէ քառօրը վար մ'ուսուցչութեամբ պարապեցաւ (1865-89), մինչև Ազգ. Կեդրոնական Վարժարանի տեսչութեանը բարձրանալով: Իր նպատակն էր հայրենասիրութեան բոցն արձարծել նոր սերունդին սրտերուն մէջ:

Յրէն-հիւսիսի խմբագրատեան էր 1870ին, և, ջերմ աշխարհաբարեան, 1874էն սկսեալ հրատարակեց Գրական Գործեր. Առգիւղի դաստիարակութիւն, Թէ էն շահեցա՞ք Գերեմի վեհօրդութիւն (Անգլիական կառավարութիւնը ասոր Քրանսերէն թարգմանութիւնն հրատարակեց Կառույթ Տեղ-

ՄԻՆՈՍ ԶԵՐՈՋ
ԱԶԴԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԱՏԵՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑԻՆ

բնիկն մէջ), Հայաստան և Երուսաղիմ (գրաքննութիւնն արգելեց ասոր շարունակութիւնը), և Գրէշ և Սորբի Ա. հատորը (Բ.ը արգիլուեցաւ): Հայ Մամուլին մէջ հրատարակեց իր բանաստեղծութիւնները (1881-89), գլխա մտադիր էր ամիսփեղ Նոր Տաւր սխաղասով հատորի մը մէջ, նաեւ իր Կրթական դաստիարակչականները (1882-83) և Առջին աստիարակչական Երուսաղիմի մէջ (1885-87), այլ ժամանակ չունեցաւ դանտիք ամիսփեղու առանձին հատորներու մէջ:

Հիմնադիր կամ առեւտարեալ եղաւ Երարատեան, Կրթիկեան ու Միացեալ ընկերութեանց, անդամ Ուսումնական խորհուրդի, Ազգ. երեսփոխան, Վարժապետեանի օրով Պատրիարքարանի ընդհ. քարտուղար օտար թղթակցութեան համար, ևն:

Հարստահարութեանց առաջին Տեղեկագրին Ֆրանսերէն թարգմանութեանը (1876) մամուլակցելէ յետոյ, Պերլինի վեհաժողովին զիմնդ պատուիրակութեան անդամակցեցաւ իր թարգման-քարտուղար, և Խրիմեան ու Հուսիսեան սրբազաններուն հետ ընդունուեցաւ Գերմանիոյ Աուկուստա կաշարուհիէն, գահաժառանգ իշխանէն (ապագայ Ֆրէտէրիկ կաշար) և բոլոր լիազօրներէն: Գլխաւորապէս իր ջանքերուն կը պարտինք Դաշնագրին ՅԱրդ յօդուածը:

Սուլթան Համիտ գործադրած չլլարով գայն, Ներսէս պատրիարք Զերազը զրկեց նախարարապետ Կլատտըրնի, որ յաջողեցաւ նաւաչին ցոյց մ'ընել տալ ի նպատակ Հայ Դատին եւս: Սակայն Գերմանիա, ի վերջոյ ետ քաշուելով այս ցոյցէն, ի գերեւ հանեց Հայոց յոյսերը (1880):

Չերազ 1883ին ալ Եւրոպա եկաւ Հայկական Խնդիրն արձարձելու: Ինք տեղեակ ըլլալով պետութեանց ներկայացուցիչներուն խոստումներուն, պարտք համարեց իրենց յիշեցնել դանտիք 1889ին հիմնելով Լոնտոնի մէջ *Armenia-V Armenie* լրագիրը, որուն Ֆրանսերէն տպագրութիւնը շարունակուեցաւ Փարիզի մէջ մինչեւ 1906, Հայկական Խնդիրը վառ պահելու նպատակով: Գետութեանց

գլխուններ կ'ընէր և օտար թերթերու կ'աշխատակցէր: Լոնտոնի մէջ հայադիտութեան անկլոն հաստատել տուաւ և ուսուցչական ընտրուեցաւ, նաև անդամ՝ գլխունական ընկերութեանց: Հարիւրի մօտ դասախօսութիւններով ծանօթացոյց Հայութեան անցեալն ու ներկան Անգլիոյ, Սկոտլոնդ, Ֆրանսայի, Պելճիքացի, Հորանտայի (1899) և Լաճէչի Խաղաղութեան ժողովին առթիւ) և Ամերիկայի մէջ (1893ի Շիքսիօեան Կրօնաժողովին առթիւ): Մուգաֆէր-էտ-Տին Շաշին ներկայացաւ 1900ին, յաջորդ տարին նախարար Տէլքառէին, 1902 ին Ռաս Մարօնէնին, ևն. ևն., միշտ ազգային նպատակներով:

Օսմ. Սահմանադրութեան յետոյ՝ Պոլիս վերադառնալով, Ազգային ժողովոյ ատենապետ ընտրուեցաւ 1908ին: Նախադասեց կաթողիկոսական ընտրութեան ժողովին, և 190 յին Իգմիրլեան Սրբազանին ընկերացաւ մինչև Լէջմլիսին ու Փեղրօկրատ, իրր ճամկահայաց ներկայացուցիչ: Եթիկհատի հակահայ ոյին նշմարելով, 1910ին Փարիզ վերադարձաւ և վերսկսաւ իր ազգային-զրահան գործունէութիւնը, հրատարակելով *Nouvelles orientales*, *L'Orient inédit* և *Poètes arméniens* գիրքերը: 1913ին կաթողիկոսական կոնգրակով անդամ կարգուեցաւ Պօղոս վաշա նուպարի նախագահած Ազգ. Պատուիրակութեան: 1914ին Պիթիլոէն օսմ. երեսփոխան ընտրուցաւ, բայց մերժեց ընդունիլ, գլխաւորով որ թուրք ազգս նամուրները սիս ունէին իրեն դէմ և վրէժ պիտի լուծէին սուսին առթիւ: Եթէ Պոլիս վերադարձած ըլլար, Չօհրատային սուս ինք կախազան բարձրացած պիտի ըլլար: Վազէն, շրճիչը զրահանութեամբ պիտի զբաղի պատերազմին յետոյ:

ԽՈՉՍՏՏՈՒՐ ՆԵՐՍԷՍԵՍՆ
Հիմնադիր և Ասեճապետ Փարիզի Հայ Մասրան

ԻԱԶԱՏՈՒՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ,

Խաչատուր Ներսէսեան ծնած է 1852ին Թէհրանի մէջ, իր հայրն էր Թաղէսա Ներսէսեան տեղւոյն հայ ազգաբնակիւթեան ժողովրդապետը, որ պարսիկ կառավարութեան մօտ կարեւոր զիրք գրուած էր:

Խ. Ներսէսեան արհեստով սովորիչ, երկար տարիներ աշխատած է Շահի սլաւասի սովերչպետի հետ սլաւասական նրբին և գեղարանդակ դործերով, որոնց մէջ մեծ հմտութիւն ունի:

1875 թուին եկած հաստատուած է Փարիզ իր ընտանիքով և կը շարունակէ գոհարավաճառ-սովորչի զբաղումը: Ինք լինելով Փարիզի Հայ գաղթականութեան առաջիններէն մին, նախաձեռնող կը հանդիսանայ Հայկական մատուռի մը հաստատութեան, զի նահապետական բարբով ու ազգային աւանդութեամբ սնուած Հայ մը առանց ժամպատարազի չէր կարող ապրիլ: Կը յաջողի գտնել երկու համախոհներ եւս, որոնց հետ միասին գործը զուլս բերելով կը բանան Հայ Մատուռը, ի մեծ մխթարութիւն հաւատացեալներու: Երկար տարիներ վարած է Մատրան եւ Եկեղեցւոյ հոգարարձուի պաշտօնները, միշտ նախանձախնդիր Ազգային արժանապատուութեան:

Խ. Ներսէսեան 41 տարիներէ ի վեր կարեւոր տեղ գրուած է Փարիզի գոհարավաճառութեան ասպարէզ մէջ:

ՍԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Սկրտիչ Փորթուզալեան ծնած է 1848 հոկտեմբեր 9/21ին, Կ. Պոլսոյ Գում Բաբու թաղին մէջ: Իր հայրն էր յարգուած և ուսումնասէր անձնաւորութիւն մը, Ռափայէլ Փորթուզալեան սեղանաւորը:

Փորթուզալեան իր նախնական ուսումը կ'ստանայ Գում Բաբուի Մայր վարժարանին մէջ, և ապա 1862ի «Ուսուսւորեալ և Խաւարեալ»ներու կախներու միջոցին կը ձգէ դպիւն և կ'անցնի Սամաթիոյ Ս. Սահակեանը, ուսիլից տարի մը յետոյ շրջանը աւարտելով կը մտնէ գրավաճառութիւթաւաճառ և ուսուցիչ Քրանտայիլի մը վաճառատուներ: Գրավաճառութեան գործին ճանթանալէ յետոյ՝ 1866ին, կը հիմնէ իր անձնական գրավաճառանոցը, որ կը շարունակէ տարի մը: 1867ին կ'սկսի ուսուցչութիւն ընել մասնաւոր ընտանիքներու մէջ, սակայն հակառակ որ հանդիստ վիճակ մ'ունէր, միշտ կը փախարէր հանրային գործունէութեան նուիրուիլ: Ազգ. Սահմանագրութիւնը հաստատուած, ազգասիրական գրականութիւն մը Մխթարեան աշակերտներու Պէշիկթաշեանի և Հէքիմեանի միջոցով հրատարակ կ'ելլէր, Հայաստան անուր երկար մուտայումէ յետոյ խանդավառութեան նիւթ կը դառնար, Հայկական **ԱԵՐԱՃՈՒՐՔԱՆ** Արշալոյսը ողջունելու համար:

Փորթուզալեան ի բնէ խանդավառ հոգի, Հայրենիքը մօտէն ձանչնալու և անոր բարձրացումին համար աշխատելու անհուն փախագովը սուգորուած էր:

1869 Յուլիան, երբ դեռ 21 տարեկան էր, ուսուցչական պաշտօնով կ'ուղարկուի Եւզոխիոյ (Թօքթթ), Ոսկանեան ձեմարանը, որ հակառակ իր փայլուն անուան, խիստալէ տիրացուական վարժատուն մ'էր: Նախորդ ուսուսուսուցչը, միայն իրենց ասորուստին վրայ մտածող, չգործարդելով անոնց քմահաճոյքին կապեր էին որպէս գործը: Նորէկ ուսուցիչը գալոցը բարեկարգեալ ձեռք առաւ ժողովրդի զարգացման գործը:

ՄԵՐՏԻԶ ՓՈՐՓՈՒԳՅԱՆՆԵԱՆ
Հիմնադիր-Տնօրէն Մարտէլի ԱՐՄԷՆԻՍ, լրագրից

ԵՂՒՇԷ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
Խմբագիր Մարտէլի ԱՐՄԷՆԻՍ, լրագրից

1869ին Պոլսոյ մէջ հիմնուած էր Առջւիտէի անուն ընկերութիւն մը, որուն նպատակն էր գաւառացի պանդուխտ երիտասարդներուն սորվեցնել կիրակի օրերը Հայերէն, Ազգ. պատմութիւն և կարեւոր նախադիտելիքներ: Այդ կիրակ. նօրեայ դպրոցը հասուցած էր Սեբաստացի կարող աշակերտներ, որոնք Հայրենիք վերադառնալով, Սեբաստիան գաւրձուցեր էին Առջւիտէի կեդրոնատեղին Փոքր-Հայքի համար, միևնոյն ատեն կ'ուղէին ծիւղ մ'ալ հաստատել Եւզոկիոյ մէջ. սակայն նախաձեռնող չունէին:

Սեբաստացիք լսելով Փորթուգալեանի Եւզոկիա ժամանումը, անոր կը դիմեն, որ կը յաջողի քանի մը հոգով կազմակերպել ընկերութիւնը: Ժողովրդական դասախօսութեանց հետ կը սկսին կիրակնօրեայ բանախօսութիւններ: Եւզոկիոյ մտաւոր կեանքին հիմնաքարը դրուած էր, երկուսասարգութիւն և յոյսովորոյ ոգեւորուելով՝ դիտակցութեան կազմային: Արամները կ'զգան իրենց հեղինակութեան վտանգը. ամէն միջոցներու կը դիմեն քայքայելու համար Առջւիտէի ընկերութիւնը, և դպրոցին հեռացնել Փորթուգալեանը: Կ'առաջարկեն իրեն որ Եւզ. կ'ուղէ Պոլիս վերադառնալ իր մեռած եղբորը սուգին պատճառով, պիտի թող տային իրեն նոյն խի վճարելով մարտչն մնացած ամաթաշակները: Երբ Փորթուգալեան կը մերժէ, այն ատեն քաղաքին երեսելիներէն Սուքիաս Էֆէնտի, գայն կառավարութեան կը մտանէ իբր խռովարար: Սեբաստիոյ կուսակալը խնդիր քննելով կը յաւելու.

« Գրամի և խելքի անիրապետութեան կռիւն է այս. երկուքդ ալ իրարու պէտք ունիք, հաշտուցէք և միասին աշխատեցէք »:

Ինչոյրը առժամայէս կը գաղբի: Առաջին տարին լրանալուն, հակառակ յոյսովրդին թախանձանքներուն Փորթուգալեան կը մեկնի Պոլիս: Տեղացիք չեն ուզեր ուրիշին յանձնել իրենց դպրոցը. պարտեանակ Եւզոկիացիք ու ազդեցիկ գործիչներ կը համոզեն Փորթուգալեանը կրկին մեկ-

նիլ Եւզոկիա: Փորթուգալեան կը զիջանի: Այս անգամ սահմանադրական ժողովներու կազմութեան և երեսփոխաններու ու թագալանի ընտրութեանց պաշարը կը սաստկանայ: Արամները կառավարութեան առջեւ իբր յեղափոխական կ'ամբաստանեն Փորթուգալեանը, որ կը ձերբակալուի:

Առժամայ արձակուրդէ մը օգուտ քաղելով Փորթուգալեան, կ'երթայ Սեբաստիա, արգարութիւն գտնելու յոյսով. բայց զուր տեղը հոն ծամիս զեղերելէ յետոյ, Պոլիս կը վերադառնայ: 1874ին կը հիմնէ Առջւիտէի թերթը, որ իր ազատական ուղղութեան համար անարժան եկեղեցականներու դրդումով կառավարութիւնը դադրեցուց գաշն, Ներսէս Վարժապետեանի պատրիարքութեան առաջին տարին:

Առջւիտէի խափանումէն յետոյ՝ Փորթուգալեան Հայրիկի առաջարկութեամբ Գուգուձուզի դպրոցին մէջ գտնել ստանձնեց, միևնոյն ատեն Բումէշի հիտարի և Բերայի Փանոսեան վարժարաններուն մէջ ալ գտնել կ'աւանդէր, աշխատակցելով Մանուէլին և Կովկասի Մեղուին:

1876 Ապրիլին սլբացեայ Արփիար Արփիարեան իրեն մէկ քանի դպրոցական ընկերներուն հետ հիմնելու կը ձեռնարկէ Արաբաբէն ընկերութիւնը, որուն կը միանան Մ. Չերազ և Փորթուգալեան:

1876ին Փորթուգալեան Թիֆլիս կ'երթայ Գրիգոր Արծրունիին հետ մտէն տեսնուելու, ուր քանի մը շաբաթ մնալէ յետոյ՝ կը գտնուայ Պոլիս Արաբաբէն ընկերութեան Բնոյճ. յոյսովի որոշումով, նոյն տարին Վան կ'երթայ Փորթուգալեան առարկելական պաշտօնով: Ռուսութիւնը պատերազմի պահ մը կ'ընդհատէ իր գործունէութիւնը, որով կ'ստիպուի Թիֆլիս անցնիլ: Պատերազմէն յետոյ Պոլիս կուգայ:

1880ին Գրիգոր Արծրունիի խորհրդով միացան Արաբաբէն, Գրիգորաբերդ-Արեւելէն և Կիլիկիան ընկերու-

թիւները, և կոչուեցան Մեացեալ Անկերո-նի-նէ, Հառոց: Փորթուգալեան փութաց իսկոյն Վան երթալ և կազմու- կերպել Վանայ Վարժապետանոցը, արտասահմանէն ու ներսէն կարող ոչժեր հրաւիրելով հան: Վարժապետանոցի կեանքը երկար չտեսց: Կեղր. վարչութիւնը 1881ին Պոլիս կանչեց Փորթուգալեանին, ուր ան ներսէս պատ- ըրարքին հետ տեսնուելէ յետոյ՝ կրկին վերադարձաւ Վան, և այս անգամ՝ իր անձնական ջանքերով հիմնեց Կեղրու- նական վարժարանը: Այլ ատեն Հայրիկն ալ Պարսէն դարձած էր Վա. ազ. ան ջերմ համակրող մը ըլլալով Փորթուգալեանի անձին ու գործին, կոչով մը հրաւեր կարգաց Վանեցիներուն օժանդակել նորարաց Կեղրունա- կանին:

Կեղր. վարժարանը շարունակուեցաւ մինչև 1885, և սուսա ազգին անձնուէր, մարտը երկտասարդութիւն մը: Թուրքիոյ եզարքսոս հայտնաց Սայխար, անկարելի դար- ձուց Փորթուգալեանի Վան մնալը. Հայրիկ և Փորթու- գալեան Պոլիս կանչուեցան:

Դժբաղդարար այս էջերը անբաւական են պատկերա- ցնելու համար Հայրենասուէր գործիչին բոլոր կատարած դերերը, նա զրիւսած ըլլալով Հայրենիքի մէջ՝ գործելու արատութենէն, կ'անցնի Մարսէլ, ուր 1885ին կը հիմնէ Ար. Էն. լրագիրը. մեծ դահաբերութիւններ կրելով և զըր- կանքներու տակալով մինչև այսօր կը շարունակէ անոր հրատարակութիւնը:

1913 Դեկտ. 14ին տօնուեցաւ Մ. Փորթուգալեանի Բարսազ գործունէութեան Յիշատակը, և Ազգը երախտագիտական փոքր վարձքով մը գնահատեց իր արժանաւոր մեծ Զաւակին արժանիքները: Հայերը թող գիտնան չարգել և վարձատրել արեւսակ գործիչը, բար- ձրացնելով անոր Հար. Էն. ու Ե. ըր որ ազգին շահն է...

ԶԱԻԿԻՍ ՃԱՄԲԱՆ ԿԸ ՀՍԿԵՄ

Եկուր աղաս, եկուր պատմում ինչպէս եղբայրդ թուս ձեռքէս այն սուսուտ, երբ ձագրակներն իրենց բոցն դեռ չձգած կը հանդէսին խոտին վրայ:

Այն դիշեր մութ էր խուար, ատողերը յոգնած մարած էին ամպերուն տակ և լուսինն էր մուսած: Արշալոյսը մօտիկ էր:

Յանկարճ ձիւս տօփիւններ պատերէն վեր սահեցան, մտան սենեակս, պատուհանը թէև դոց: Հոց հեծեալներ էին անոնք, քաջիկներ, ինչպէս կ'ըսէր հայրիկը երբ դեռ մեռած չէր. ՚՛հ հայրիկը, կտրիճներուն կարիճը, հայրերուն մէջ մէկ հատիկ:

Զիերը հպարտ, ձիերը քաջ կը սուրային գնդակի պէս աներեւոյթ զէպիլ հեռուն, զէպիլ հոն ուր դուն ճնար Զատիկ սուսու մը ալուսր, կարմիր մանչուկս, Զատիկ սուսու մը աղւոր:

Անոնք անցած էին արդէն երբ պատուհանը բացի. դուրսը աշունը կը մաղուէր բարակ բարակ. պող աշուն մը դալկահար. ցուրտէն խոյթուած ետ գործաց. ան, ինչ տեսնեմ. եղբայրդ ցցուն, կիսամերկ վիզս ինկաւ ու լացաւ, ան, գաւախ ու արցունքը չէր ձանձնար. լոյսն եղբայրդ ալուս պէս. երանդ, երանդ միմիջեց, ապա ցատկեց իր սենեակն: Գուն քուն էիլ, ես լացի. դուն մշրտուն, ես հեքոյ... Պահիկ մը վերջը եղբայրդ կիւս, զինավառ, հայրուկի

ՏԵՕՎԼԷԹ ՊԵՏՐՊԵՍՆ

Ուսուցիչ Փարիզի Արեւելեան Լեզուաց Վարժարանին մէջ

Ձեյթունի շրջանակին մէջ գոյութիւն ունեցած են շատ մը հայ աշուղներ, ուր Լուսնամ, այսինքն ճառաց Աստուծոյ, որոնք զմայլելի աւաջներ յօրինած են բնութեան վրայ, կեանքի վրայ եւ., թուրքերէն լեզուով, և յաճախ միտթիբ շունչով մը: Հետեւեալ երգը նմանագոյնիւն մըն է այդ աշուղներէն միոյն, հաւանաբար Դուլ Թաւուտի, մէկ երգիին:

ՊԵՐԻՏ ԼԵՌԸ

Ձուրերդ ակոյշ, ջիւնջ ու պայծառ,
Եղնիկներդ աշխոյժ, կայսառ.
Բոյ՞ բոյ՞ ծաղկով յեցուն հովիտ,
Ի՛նչ ֆաղջըր է գագաթդ, Պերի՛ս:

Կախաներդ ուղի նըման,
Բու սարերեդ կը կրկըջան.
Չիւնի քազը յառէտ գլխիդ
Ո՛վ ալեգարդ, հսկա՛յ Պերի՛ս:

Բու աջ քեւիդ ֆաղջր երկունք,
Դուռս կը ցայտեն ետքն ակունք,
Ու փրփրադեզ կ'երգեն գլխիդ,
Ո՛վ գեւաւայր, հսկա՛յ Պերի՛ս:

Շահն սուս է երկաթ հանքիդ,
Դանձեր տնիս խորքն ընդերքիդ,
Իսկ երբ բռնքերն հեծեն ջուր դիդ
Ի՛նչ փորձանք է ձեւեդ, Պերի՛ս:

Բու փառքդ ըրաւ զիս քանաստեղծ,
Տարիքդ հին է եւ ակաստեղծ,
Աղաւ նայեց հպարտ ճակքիդ
Ո՛վ ինքնիշխան, մեծըդ Պերի՛ս:

ՏԵՕՎԼԷԹ

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ
ԹԻՖԼԻՍԵՅԻ, ԵԲՍՃԵՏԱԳԷՏ ՈՒՍՈՒՅՁՈՒՂԻ

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

Ծնած է Թիֆլիս, կրտսեր զուտրն է բժշկապետ Ա. Բաբայեանի: Ի մանկութենէ խոր ընդունակութիւն և սէր ունենալով երաժշտութեան, ճնոդքը ջանադիր կ'ըլլան զարգացնել զայն: Թիֆլիսի պետական երաժշտանոցէն վկայուելով սրտէս զաշնակահար, կ'անցնի Եւրոպա: Տրէզ-տընի մէջ հռչակաւոր բրօֆէսօրներու մօտ կը շարունակէ կատարելագործել զաշնակահարութիւնը և միևնոյն ժա-տտենէն Թիֆլիս կը հրաւիրուի երգեցողութեան դասա-տուի պաշտօն վարելու Կայսերական երաժշտանոցին մէջ: Յառաջադիմելու փափաքը թոյլ չի տար իրեն երկար մնալ Կովկաս և կը վերադառնայ Փարիզ, ուր Օփէրա-Քօմիքի մեծանուն վարպետ Ժան Փէպիէի քով կը մարզէ իր ձայնը և կը մասնակցի այլևայլ նուագահանդէսներու:

Օր. Մարգարիտ Կամրտաս վարդապետի միջոցով յաջո-ղած է լաւ ուսումնասիրել հայկ. երգերու հոգին և անոնց-մով հետաքրքրել օտարները, 1907ին իր քրոջը մասնակ-ցութեամբ տուաւ նուագահանդէս մը, նուիրուած հայ և օտար ժողովրդական պարերու և երգերու:

Օր. Բաբայեան ութ տարիներէ ի վեր հաստատած է Փարիզի մէջ երգեցողութեան դասընթացք մը, որուն իրենց հովանաւորութիւնը տուած են աշխարհաճանօթ երաժըշ-տապետներ: Պ. Ժ. Փէրիէ ինքն անձամբ կը կատարէ տարւոյն վերջը աշակերտներու քննութիւնը, ձեռք բեր-ուած արդիւնքներէն միշտ զո՛հ մ'նալով:

Օր. Մ. Բաբայեան միշտ սիրայօժար մասնակցած է հայ և օտար բարեգործ. բաղմամբիւ նուագահանդէսներու:

Տօք. 1. ՀՍ.ՄԱՍԸՐՁՈՒՄՅԱՆ

Փարիզի Հայ Երաժշտասիրաց խումբին հիմնադիր-վարիչը

Փարիզի Հայ Երաժշտասիրաց խումբը

Փարիզի Հայ Երաժշտասիրաց խումբը կազմուած գաղութին երկտասարդներէն, նպատակ ունի հայ երաժշտութիւնը ներկայացնել իր բարձրութեան մէջ, մասնակցելով հայկական հանդէսներու և ի մասնաւորի հայ եկեղեցւոյ արարողութեանց:

Ժամանակէ մ'ի վեր այս խումբը քառաձայն կ'երգէ Ս. Պատարագը եկեղեցւոյ մէջ, որպէսզի գաղութին անդամները աւելի սերտ կապուին մայրենի եկեղեցւոյն:

Վերջերս խումբին վարիչ մարմինը գովելի նախաձեռնութիւնն ունեցաւ հրատարակելու Ս. Պատարագը քառաձայն: Խումբը կը բաղկանայ 25 երկսեռ անդամներէ:

Խումբը ունի վարչական մարմին մը, ընտրուած ընդհանուր ժողովէն:

Վարչական մարմինը կը բաղկանայ ներկայացուցիչէ մը և գանձապահէ մը: Խումբին ծախքերը կը հոգայտուին համակիրներէ ստացուած նուէրներով:

Ընդհանուր ժողովը կը գումարուի ամէն 3 ամիս, ուր գանձապահը կը ներկայացնէ իր հաշիւները:

Ընդհանուր ժողովը իրեն կը վերապահէ վարչական մարմինին պաշտօնավարութեան ջրջանը:

Խումբի կազմաւորման պարագային իր ունեցած գոյքերը կը յանձնուին Հոգեւոր հովուին:

ժանաջու պետական պատերազմի մը: Անցեալ տարի Քօֆօրի
Ֆրանկի ժընէլի մէջ շարք մը պաշտօնական ներկայա-
ցումներ տարով, իբր աշակերաներու յաջողակներէն, հետը
արած էր իր խումբին մէջ խաղացնելու համար:

Շատոնց ի վեր Սառա Պէրնարի թատրոնը խաղալով,
կարեւոր դերերու մէջ բեմ ելաւ մեծ Սառային քով: Իբր
նմոյշ իր արուեստագետի գլխակցութեան, կուտանք վերեւ
«Թիֆօն»ի մէջ մէկ պատկերը, փարիզեան դերասաններ և
ճարտարներէն հետաքրքրուած իր այս նորակերպ կրօնական
օթեակին մէջ գալով մօտէն կ'ուզեն տեսնել զայն, որուն
դուարութիւնը կը կոչանայ առանց պէտի, մօրուքի ու
կեղծամի օգնութեան փոխել զէմբն ու արտայայտութիւնը,
ոչ միայն ներկերով այլ ճարտարական արհեստներով:
տեսնել վերեւ ճարտանախ աչքերն ու այտերը: Այսպէսով
հայն ալ իր կարգին կը մտցնէր նորութիւն մը գլխավոր-
խումբեան արուեստին մէջ:

Բազմաառնի ունի արտայայտիչ վսեմ՝ գէմբ մը, որուն
գլխավորը կ'անցնի զգացումներու բոլոր աստիճաններէն:
Բախտին դառն ձակատաղիքը նայուածքին մէջ, որտուն
և յուզիչ ձայնով, միջահասակ ու նուրբ կազմուածքով
կոչուած է խաղալու Համիլէթներ, Օրէսպներ, Ներոններ,
Օթէլլօներ, ևն.

Բայ Մունէ իր նախընտրեալ աշակերտին վրայ մեծ
յոյս դրած, հայրական դուրբութեամբ ու ջերմ գովասան-
քով կը խօսի: Մենք ալ յոյս դրած իր վրան քանի որ մեր
ազգին հարազատ ու ազնիւ դուստին է, կը մտալթներ աւելի
մեծ յաջողութիւններ, տեսնելու համար զինքը արուեստա-
գէտներու շարքին մէջ իր կարգութեանն արժանի բարձր
պատուանկանի մը վրայ, պատուաբեր ու օգտակար իր
ազգին ու հայ արուեստին:

Եւ սակայն պարիս զղեկութիւնը անոր բարդ շարժումներուն եւ դանդաղ ծածանումներուն մէջ է: Անոր համար է որ փոխադրուի եւ նոյն իսկ վայսի նման մեկնական ու խառնակ շարժումները սաղսուկ կը պատճառէին մեզ: Մի կանի վարճոց պոսի խաղեր տեսնելով է որ աչկերնիս բացուցաւ, ու երբ բարձր պարունիներ հին Յունաց եւ արեւելեան ժողովուրդներու հրապոյրներուն հմտացուցին զմեզ, այն ասէն է որ հասկցանք թէ պարը գոյութիւն ունի եղեր աշխարհի վրայ:

Այդ խոսքը ու փայլուն աչկերով փոքրիկ Օնանկանը մեզ կը ներկայացնէ միանգամայն Միւլամիքը, Սայումն եւ Շեհրազաքը, երազող սէրը, ասող սէրը եւ խայտապան սէրը: Եւ ինչ որ հազուադիպ ու նոր է սա է որ բանաստեղծութիւնը իր մէջ կը լոգանայ եւ ինքն ալ բանաստեղծութեան մէջ: Ոչ մի սարակոյս չունիմ որ Օրիորդ Օնանեան պիտի տղիէ մեր նկարչութեան եւ արձանագործութեան վրայ, ինչպէս ք. յղեցին Լօյ եւ Իզաորա Տունգան:

Ժողովուրդի 1913 դեկտ. 24 թիւին մէջ Ժօրժ Միշէլ Տեառեալ կերպով կը հիանայ հայ արուեստագիտուհիին վրայ.

Արմէնուհի կը պարէ, եւ անա աչքիդ առջեւ կը պարզուի գոյնզգոյն տեսարան մը: Իր մարմինը կ'ընդճեմարուի մերկ վարդագոյն՝ ոսկի ու երկնակապոյտ տոներու սակ: Փոքրիկ է այդ մարմինը, բայց երբ քեւերը կը վերցնէ ոսկէն մինչեւ մասերը վէճէՏուններ կ'ընթանան: Երաժշտական գործիներու վրայէն ձայները կը քրտնջին բնայայտ նաններու պէս, եւ Արմէնուհիի մարմինը կը քույրիս այդ ձայներուն հետ: Իր գլուխը սակայն փոքրիկ ցնցումներով կը սարածէ ու կը վանէ իր մազերը, աչ ու ձախ կը դառն իսադէմը միայն ցոյց կուտայ ուր կ'երկարի աչք մը՝ աննուն, յոգնած, հեշտաբոյր:

Արմէն Օնանեան մեծ արուեստագէտ մ'է, ամենէն զարմանալիս որ տեսած ըլլաւ: Ինչ որ սակայն ա'լ արեւի հիանալի է, իր սաղանդին նկատմամբ ունեցած անզիտակցութիւնն է:

Վայրկեան մ'առաջ մետաքային ծրար մ'էր ուրիշ հետզհետէ

գոյներ կը բարձրանային, յետոյ շարճեցնու ամպ մը, շոգի մը, պատրանք մը: Անաւասիկ սակայն, ոսկի վրայ է, գրեթէ անշարժ բայց ոտներուն կորուսեանը մէջ ցնցումներու այնպիսի արագութիւն մը կ'ընթանայ եւ պարին անզգալի շարժումներուն մէջ այնպիսի զգիլում մը կը տեսնուի որ ամբողջ արանը ոսկի կ'ելլայ, ճշտասպառ, սարսուռն: Միւլիքը յանկարծ կը դադրի, փոքրիկ պարուհին գետնի կ'իյնայ, կը ձայնի ու կը բարեւ: Հանդիսատեսը դուրս ելլելէ յետոյ սակաւին կը փնտռէ այն արձափէ դարասպիները, որոնց ստորոք կը ծաղկին վարդի պարտէզներ...

Յէլարօ իր 1914 մարտ 1 թիւով Արմէն Օնանեանի կը նուիրէ ընդարձակ խանդավառ խմբագրական մը: Յօդուածագիրը կը նկարագրէ այն բոլոր երազները որ ի յայտ կուգայ Օնանեանի արուեստին մէջ, աշխատանքին մեղամուղձութիւնները, արեւելեան քաղցրութիւնները, այն արամուշակոյն սղբը թոյլ, երազուն հոգիներուն: Աւ այդ բոլորին մարմնացումն է փայլուն, տոգոյն կամ արձափեայ պարիկ մը որ կը մտնեայ, կը հրապուրէ եւ կ'աներեւութանայ ցնորքի մը պէս խուսափուկ:

Ահա այդ խմբագրականին վերջաւորութիւնը միայն կը գնեմ հոս համառօտուած ձեւով.

Ողջոյն եւզ, ո'վ փոքրիկ պարուհի, որ մի կանի վայրկեանի մէջ զմեզ փոխադրեցիր երազներու, զգացումներու եւ զգայութիւններու աշխարհին մէջ. ողջոյն եւզ հեշտաբոյր, անհիւրական ու այն աչկերով պարուհի, որ ծնար քերես պարսիկ մանրանկարի մը դիմաց խնկուած խոկացումէ մը կամ արեւելեան բանաստեղծի մը ձեռնով զարգագրուած արաբիկ վերքուածներուն առջեւ յառաջ եկած երազանքէ մը, ողջոյն եւզ: Փախի'ր դարձեալ, ո'վ պարիկ, անշարժ այդ ոսկեգոյն ու կապոյտ գիրերուն մէջ, կրքնուր գլուխդ էջին վերել դրուած լուսինի քրտնակին, այդ աղուոր աչկերով ու շրթունիդ մախուր աղեղովը, ու ոտներդ սակ օձապոյտ բող քաւալի փայլփլուն ծաղիկներու մէջ, այն արձափեայ վճակը որ ա'յնչափ կը նմանի Բեդի:

Ուրիշ թերթ մը ստպէս կը բացագանէ 1914ին Պրիւք-
սէլի մէջ տեղի ունեցած ներկայացման մը մասին .

Մութ ու նոխապանոյն սրանի մը մէջ պարուհին կ'երևի, կեն-
դանի ծաղիկ, կենսաբոյր արձան, շարժուն գեղեցկութիւն: Սօ-
ղուած ծանր ու միանգամայն քափանցիկ ֆողերու մէջ, ան կրպարէ
իր բոլոր մարմնովն ու բոլոր նոցիտովը: Ան կ'արճայայտ սէրը եւ
նե՛սանքը, խղիի խայթն ու բաղձանքը. կեանքին գլխովութիւնը եւ
անէութեան ծարաւը: Իր արուեստին մէջ ամբողջ հաղահաղբու-
թիւն մ'է որ ի յայտ կուգայ, կեանքի բոլորովին ճարտր բնութեա-
նով մը, ա՛յնչպիսի նեւու, ա՛յնչպիսի բնութիւն մերինին, եւ որուն
սակայն սիրակիզիկ բաղձանքն ունի մեր եոզին:

Եւ Իւլէ--Ֆրանչէզ Կ'եղբակայնէ իր 1914 յունիս 27
թիւով .

Արմէն Օնանեան այնչափ քանկազին է մեզ որչափ այն բոլոր
գեղարուեստական առարկաները գորս Պարսկաստան կ'ուղարկէ
նոս, արժափ, պղինձ, գորգ եւ մանրանկար: Բայց Օնանեան ալ
աւելի է որովհետեւ կ'ապրի եւ զմեզ կ'ապրեցնէ այն բոլոր սէրը,
ճարտանքը եւ յոյսը որ գորոյթիւն ունի արեւելեան պալատներու
խորք:

Այս խանդավառ շիպոյմները բացատրութեան կարօտ
չեն եւ ցոյց կուտան թէ Օնանեան մը ստալման գերած է
իր տաղանդովն ու արուեստովը իր շուրջը խառնուած ըն-
տիր հասարակութիւնը:

Բայց ինչ որ պակաս մնացած է անոնց մէջ այն ալ
ինքն է որ լրացուցած է մի քանի զմայելի բանաստեղ-
ծութիւններով ուր նկարագրուած են բուն խի իր ներքին
յուզումները, իր երազուն հոգւոյն սրամտութիւնի քաղցրու-
թիւնը:

Ահաւասիկ երկու տող, այդ նամակի ձեւով գրուած
քերթուածներէն թարգմանուած:

Դուն, Լո՛յր, քափանցիկ էիր ու աննիրական, բանասեղծի

մը փախտեայ դեմին նման, ու բերես ու գոյութիւնդ զգալու
նամար, կը սիրէիր պայծառ նառ ազայքները ու պարտէզիդ պու-
նեղուն վրայ եւ սօսիներու գրեթէները ու զլիւտդ վերեր. խո-
նքաւոր նոնիները ծնրաղիւր աղօթքի կը հրախրէին զեզ իրենց
ստորոք ու վարդենիները փուշերով զինուած կը պատկանէին
զմեզ զաղջագողի այցելուներէն. նեւաւոր անմանօթէն կողմ
առուակից չուրեր կը նոսէին ու ռեկուրդ տակ, ներմակ խիճն-
րուն մէջ, եւ կ'երթային միանալ աւազանին, ինչպէս սիրամար
մը իր սիրունոյն:

Ես սակայն աւելի թեկոտ էի ու անհանգիստ, կ'ախորժէի ու
ստուերկեայ տաններդ, ծանր գորգերով պատուած, ու կը սիրէի
մեհախային բարձերը, մեհած վարդերու բոյրերով քափանցուած:
Գինովցած այդ բարձերով ու աւելի անուշաբոյր ու ոսկի մա-
գերով, մասնեւ կ'ընկղմէի անոնց ալիքներուն մէջ ու եւզ կը
խոսովանէի իմ երազաններս:

Քեզ կը խօսէի իմ սիրելոյն վրայ որ երեւակայական էր,
անմանօթի մը ճարտար պատկերը, անմունք եւ անմայրենիք, արե-
ւուն պէս գեղեցիկ եւ հրեշտակի մը պէս քաղցր:

Ան իմ հոխու էր, շողողուն պարտէզներուն մէջ, որոնց պա-
տէր լուսինն հառապայքներէն շինուած են ու ծաղկանցները
քաւային գորգեր. հպարտ սիրամարգները մեզի կը նե՛սէին
մանրախոն, իրենց բազմազոյն ճունր հովանարներու պէս բա-
ցած, ու դրախի քոչուները լացող ծառերու ճիւղերուն վրայ
նստած, յարգալից լուսիքն մը կը պահէին: Անմարմնացած էի,
բայց կը պահէի մարդկային մարմնոյ երեւոյթ մը, իմ սիրելոյս
հանելի ոսկիէ ֆողերն ու արժաքը. օրջագետները կ'երևու համար:
Լսին ու անձայն, ան կ'առնէր զիս իր քեւերուն մէջ, շի՛ն-
գերէն ու ժամանակը կը զարդէին գոյութիւն ունենալէ, կը նստ
բողբիճմ անմունքին մէջ, Հուրիներու եւ Փերիներու քեւերուն վրայ
որոնց կ'երգէին մեզ հաղցրածայն մեղեդիներ:

Կը մեկնի սակայն Արմէնուհին, իր երեւակայական սի-
րելիին ի լինողը: Կը պտայնէ իր երազանքը երկիրէ երկիր
թափառուն ու ձամբաներուն անկիւնը արեւահար: Կը

ճղնի գանձել այն ինչ որ իր մէջն է, որ արթնաթիւն չաւն է ու հաճախքը միանգամայն, որ անոր զժբախտութիւնն է ու երջանկութիւնը միանգամայն:

Այդ սուղերը կը յիշեցնեն ինձ վառիւղ Միրէլը, անապատին մէջէն ուխտազնաց, կամ՝ զիս կը տանին խորհելու այն ամենամեծ նկար ին, Վաթիթօի նկարներուն վրայ ուր այնչափ երազանք թափուած է, այնչափ հովանի ու այնչափ մեղամտեղծութիւն:

Գեղարուեստի այս բարձր կեդրոնին մէջ, ի յուր սյղ հիացման ազգակներուն, և ի անս այս երազուն հոգեբանութեան, որ և է սարակոյս չմնար իմ մէջս որ Արմէն Օհանեան, այդ ստորերկրեայ աղաւաններու արեւը, այդ ուրուանայ զհուկր, արուեստին արմնապոսն է, և իր անունը պիտի ունենայ ազգայ գեղարուեստից պատմութեան մէջ:

Փարիզ. 20 Դեկտ. 1916.

ՏԼԵՕՎԼԼԵՐ

Ս. Մ. ԾՈՅԻԿԵԱՆԻ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ս. Մ. Ծոյիկեան հրատարակ հանեց վերջերս երկու նոր գործեր ևս. Դեպի փրկութիւն և Հայկականք: Երկուքն ալ մեր տարաբախտ ցեղին մարտիրոսացումին արձագանգներն են: Յարգելի հեղինակի խորաթափանց հոգին օտարաբնակ Հայերուս կուտայ զղայցումներ խթանող ազգային արժանապատւութեան սուրբ սիրոյ մը անհեօ հուրը:

ԴԵՎՐ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆՔ

Գին 25 սևր (ժր. 1,25)

Գին 50 սևր (ժր. 2,50)

Իրիւկ ARMENO-AMERICAN BOOK STORE
P. O. Box 88, Madison Sq., NEW YORK City

ԼԵՒՈՆ Զ. ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ, վերջին քազաուր Հայոց

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՓԱՐԻՋԵԱՆ ՀԱՅ ԿԱՄԱՌՈՐՆԵՐԸ

Յիսուսական ճտորանով վարձատրու

Խաչով (Croix de guerre) վարձատրուած են՝ Արսէն Ա. Կան, Արսէն Գ. (վիրաւորուած Սովի մէջ): Ա. Մելիք Սարգսեանց, (Պարսկահայ, մեղած Բրաօն): Թովմաս Ե. (վիրաւ. Սով): Տէլեմար Ե. (վիր. Սով): Արապիօն Տ. (վիր.

Սով): Մկրտիչ Տ-եան: Տիրան Տ. (վիրաւորուած Սով):
 Կարօ Ժամկոչեան (վիր. Սով): Արամ Բ. (վիր. Սով):
 Նօէլ Բ. (վիր. Սով): Յակոբ Բ. (վիր. Սով): Արթիւն Գ.
 Քէրիպարձեան: Համբարձում Մ.: Գէորգ Փ.: Մեսրոպ
 Փ. (վիրաւ. Սով): Սիմօն Ս. (վիր. Շամիրանցի) Սրմա-
 քէշեան (զին. շքադրամ, մեռած Շամիրանցի) Գրիգոր
 Զ-եան: Գրիգոր Ն. (վիր Սով): Զարիֆեան (զին. շքադրամ
 և խաչ): Դամիանոսեան և Թորոսօֆ խաչ:

Պատույ դատին վրայ ինկածներուն անուցները

Աձէմեան Ստեփան,	մեռած	Champagneի մէջ.
» Գառնիկ,	»	»
Պատկեանց Մարտիրոս	»	1916 Մարտին.
Գարրիէլեան Արմենակ	»	Sommeի մէջ.
Կիւլպէնկեան Նարիօլէօն	»	Craonneի մէջ.
Կիւլպէնկեան Կարապետ	»	Sommeի մէջ.
Կիւտեբեան Տիգրան	»	1915 Յունիսին.
Կիւմիւշեան Վահրամ	«	Craonne.
Կիւրեղեան Ստեփան	»	Sommeի մէջ
Քիւփէլեան Թադևր	»	»
Գարսեան Պարեոս	»	»
Խաչիկեան Ֆէրնանտէզ	«	Craonne.
Գաղանձեան Կարապետ	»	Sommeի մէջ.
Տէր Մելիքեանց	»	Champagneի մէջ.
Մանկեան Պարտասար	»	»
Մխար Ժան	»	Craonne.
Մելիք-Սարգիսեանց Արսէն	»	Craonne
Մէսձեան Արմենակ	»	Sommeի մէջ.
Սարաշտարեան Յակոբ	»	»
Սրմաքէշեան	»	Champagne(méd.mil.)
Դիմաքսեան Տիգրան	»	(mort pour la patrie).
Եաքուպեան Աէօն	»	Craonne (croix de G.)
Եշկիւեան Սարգիս, Օսկանեան Սարգիս, Փէմպէձեան Հմայեակ մեռած են	Sommeի	կուսին մէջ.

POUR AVOIR
Des dents blanches et les gencives saines

EMPLOYEZ
Le Dentifrice du Dr H. LÉON D. D. S.
 Antiseptique et rafraîchissante
En vente partout

Hors concours et Médailles d'Or
Des Expositions de Paris et de Londres
Grand prix et Médaille d'Or
 De l'Exposition de Barcelone

Laboratoire : 16, Boulevard St-Denis — PARIS.
 TÉLÉPHONE : NORD 69-51.

Յ. ՍԱՂԱԹԻԷԼ
ԴԵՐՉՍԿ
 4, rue Rodier — PARIS 9e.
 Հաստատուած 1901ին

Պատիւ ունիմ՝ Փարիզի Հայ գաղութին ուշադրութիւնը
 հրաւիրել, որ երկար տարիներէ ի վեր Փարիզ հաստա-
 տուած՝ կը պատրաստեմ՝ չափերու վրայ ամէն տեսակի և
 ճաշակի յարմար զգեստներ. խնամեա՛ր աշխատութիւն և
 ճաշակաւոր ձեւ:
 Ամենէն զփուարահաճներն իսկ կրնան զօհացում գտնել:
 Ձրանաական և Անգլիական ընտիր կերպասներ:
 Խնդրողներուն նմոյշներ կը ղրկուին:
Դիւրանասցելի գիներ և Աշխատանքիւն.

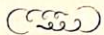
ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ԳՈՒՆԱԻՈՐ ԵՒ ՍԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Յ. ՆԵՐՍԷՍ

272, rue St-Jacques
PARIS (5°).

Տպարանիս մէջ կը
տպուին ամէն լիզուէ
և ամէն տեսակ տպա-
գրական գործեր՝ Պիւբլի-
թիք, Հանդէս Հայե-
րէն, Փրանսերէն, Արա-
բերէն, Յունարէն և այլ
լիզուներով:

Մասնագիտօր իւր

Պրասնեակի և տեսչական զանազան տեսակ
տպագրական գործերու:

Յանձնարարութիւն կ'ընդունուի նաեւ օտար երկիրներէ:
Զափառո՞ր գիւն, խնամուած աշխատութիւն և անը-
ղայանութիւն:

Անց

Կո

« Ազգային գրադարան »

NL0142577

14304